

SIRPIN JA VASARAN MAASTA

Kertomuksia

Suomentanut

KAARLO HALME

AMERIKAN SUOM. SOS. KUSTANNUSLIIKKEIDEN LIITON
KUSTANTAMA.

Printed in U. S. A.

Tyomies Society Print, Superior, Wis., 1930.

I

MIHAIL KOSAKOV.

Kavaltaja

eli

“matti” kahdessa siirrossa.

Tämä tapahtui etelä-Venäjällä, yhdellä kansalaissodan monista rintamista. Valkoisten sotajoukot tekivät epätoivoista vastarintaa etenevälle Puna-armeijalle. Pienten Psela- ja Sula jokien välisellä rintamaosalla pidätti kenraali Drosdovin tarkka-ampujakorpus punaisten joukkojen etenemistä.

Punaisten päällystö oli ryhtynyt laajaan saartoliikkeeseen, jonka tarkoituksena oli tunkeutua kenraali Drosdovin joukkojen selkäpuolelle. Toveri Tshesnokovin joukko-osasto, joka seisoj silmästä silmään drosdovilaisten kanssa, oli saanut määräyksen käydä korpusta vastaan näennäistä taistelua ja sopivan hetken tullen hyökätä kaikkiin voimin valkoisten kimppuun sivustalta. Toistaiseksi jokien välisellä alueella jo kolmen päivän ajan kumpikin puoli vain tunnusteli toistaan ainoastaan tykkituella, odotellen sivustaliikkeitten tuloksia.

Toveri Tshesnokovin esikunta oli majoittunut kylään, puoliksi hävitetyin ja hyljätyn sokeritehtaan konttoriin.

Paenneen tirehtöörin entisessä kabinetissa oleville suurille pöydille levitettiin rintama-alueen kartta, johon erivärisillä nuppineuloihin kiinnitetyillä paperilipuilla merkittiin kummankin taistelevan puolen asemat. Pärisevät kenttäpuhelimet oli asetettu paikoilleen, viereisessä huoneessa nakutti juuri paikalleen asetettu kenttälennätin, — sanalla sanoen, tehtaan konttorissa työskenteli sykkivän

valtimon tavoin ankaran taistelun kulkua ohjaava, kaikkein hermoja viimeiseen saakka jännittävä koneisto.

* * *

Illan tullen istuivat siellä missä kartta oli levitetty, pienen pöydän ääressä teetä juoden ja tupakoiden sekä päivän rasituksista leväten ja shakkia pelaten armeijan komentaja Tshesnokov ja esikuntapäällikkö, — entinen kapteeni Schulz. Shakkipeli oli ainoana huvituksena rintamaelämässä, joka ajan pitkään alkoi tuntua kovin yksitoikkoiselta.

Peliä pelattiin kauan, vain silloin tällöin molemmat vähäksi aikaa irroittivat katseensa shakkilaudasta, kuunnellakseen eri paikoista saapuneita raportteja, joita Schulzin apulainen, — entinen luutnantti Snobitsh — kokoili päällystölle esittelyä varten.

Nyt Snobitsh'kin seurasi peliä. Hänen keltaiset, nopealiikkeiset silmänsä olivat kiinnitetyt vuoroin pelilaudaan, vuoroin pelaajien kasvoihin, ja hänen käheä äänensä, — joka kerta kun hän teki huomautuksiaan pelin kulkuun nähden — kiinnitti epämiellyttävällä tavalla puoleensa molempien pelaajien ajatukset.

— Tästä onkin leikki kaukana. Toveri Tshesnokovilla on yksi torni enemmän . . . Vai mitä? Mutta yhdessä suhteessa tämä peli ei ole vertauskuvallinen: armeijakomentajamme pelaa . . . valkoisilla!

Hänen nopea katseensa liukui Schulzin tyyniltä, välinpitämättömiltä kasvoilta Tshesnokovin kuparinruskeille, teräväpiirteisille kasvoille.

— Asema voi olla edullinen, — sanoi Tshesnokov rauhallisesti, — *näitten* valkoisten asema on parempi kuin . . .

noitten, (hän viittasi kädellään ulos) varsinkin nyt; Schulz, shakki kuninkaalle ja kuningattarelle! . . .

Schulzin kuningatar sai poistua laudalta, — valkoisten (Tshesnokovin) voitto oli nyt varma. — Hm . . . — mutisi Schulz, — se on totta; pelin loppu on lähellä. — Lisäsi sitten hyväntahtoisesti: — Toivon teille samanlaista menestystä . . . elämässännekin!

Hän kohotti päätänsä ja yht'äkkiä huomasi aivan lähelleen kumartuneen Snobitshin katseen: tämän suuret silmäterät tuijottivat häneen kylmästi, tuuheat kulmakarvat töröttivät hajallaan vihaisen näköisinä.

Kenttäpuhelin soi, — toinen, kolmas . . . Peli keskeytyi muutamiksi minuuteiksi, kuunneltiin tiedotuksia rintamalta: vihollinen alkoi huomattavasti liikehtiä, pyrkien yöllisillä hyökkäyksillä valloittamaan muutamia aikaisemmin menettämiänsä paikkoja; muutamain paikoin tämä onnistuikin.

Snobitsh, Schulz ja Tshesnokov siirtyivät kartan luokse ja muutamain paikoin siirtelivät pieniä paperilippuja.

— Onko tämä haaste, — kysyi Tshesnokov . . . — ratkaisevako? Mitä arvelette, Schulz?

— En luule. Rintamakomentajalta klo 5.40 saamamme tiedon mukaan ahdistelee kenraali Majevskin korpus vasenta siipeämme. On mahdollista että Drosdov aikoo vetää huomiomme toisaalle. — Ja tästä johtuu . . .?

— Päävoimiamme ei ole nyt vietävä taisteluun.

— Hän osoitti sormellaan karttaa.

— Minä annan yhdelle komppanialle ja panssari-autolle määräyksen lähteä R:n asemalta valkoisten hallussa olevain Bogoduhovkan ja Vjassin kylien luokse ja valloittaa ne aamuun mennessä! Mutta heidän on pysyttävä siellä toistaiseksi. Hyväksyttekö?

— Rintamakomentaja kieltää meitä toistaiseksi hyökkäämästä . . . on säästettävä voimia.

Tyyni, välinpitämätön Schulz puhui nyt lujasti ja päättävästi.

— Hyväksyn, — nyökäytti päätään Tshesnokov, — Mitään vaarallista ei luullakseni vielä ole . . .

Snobitsh kiirehti kannattamaan tehtyä päätöstä. Esi-kunnan määräyksestä lähtivät komppania ja panssariauto paikalliseen vastahyökkäykseen.

— Tämä oli ainoastaan kohta . . . pieni kohta, voimme olla rauhalliset, sanoi Snobitsh, kun kaikki kolme puolen tunnin kuluttua jälleen palasivat shakkilaudan ääreen. Ja peli jatkui, hitaasti, itsepäisesti. Punaiset pelinappulat vuoronperään, toinen toisensa jälkeen jättivät pelilaudan.

Vjassin ja Bogoduhovkan luona — kartalla muutettujen lippujen mukaan, — toinen toisiinsa takertuneet ihmiset jättivät maailman . . .

* * *

Shakkitaistelu jatkui. Tshesnokov hyökkäsi, hitaasti mutta varmasti, Schulz puolustautui ja toisinaan uhkaili vastapelaajaa. Kun mustien talonpoika pääsi viimeisen edelliselle ruuturiville, muistutti Snibitsh käheällä naurahduksellaan kummallekin pelaajalle olemassaolostaan :

— Katsokaahan, Schulz haluaa saada kuningattarensa takaisin! Olkaa varuillanne, toveri Tshesnokov . . .

Armeijankomentajan kuparinruskeat kasvot kumartuivat laudan yli.

— Onko siirto minun? — kysyi hän.

— On.

Yht'äkkiä hän hypähti ylös ja nopeasti meni kenttä-

kartan luokse. Schulz ja Snobitsh katsoivat häneen ihmeissään.

— Älkää olko levoton, tov. Tshesnokov, — sanoi Schulz, — me emme unohtaneet siirtää lippuja. Kaikki on täydessä järjestyksessä . . .

Tshesnokov nyökäytti päätään. Hän jäi hetkeksi seisomaan kartan ääreen. Sitten hän palasi jälleen pelipöydän luo. Hänen silmänsä loistivat.

— Schulz, — kysyi hän hymyillen — Schulz, muistatko te hyvin kartan?

— Entäs te, Snobitsh?

— Oikein hyvin . . .

— Erinomaista, toverit. Siinä tapauksessa katsokaa tarkemmin pelilaudalle. Ettekö huomaa mitään?

Ja odottamatta vastausta, Tshesnokov huudahti:

— Schulz, tässähan on kuva sotatilanteesta! Vai mitä? Katsokaa . . . Tulkaa tänne kartan luo . . . verratkaa! . . .

— Minä muistan kartan erittäin hyvin.

— No niin, katsotaanpas . . . !

Kaikki kolme eivät hetkeksikään irroittaneet katsettaan kartasta.

— To . . . totta . . . kyllä, — sanoi Snobitsh Schulzin jälkeen — kummallinen yhteensattuma! Mutta mustat ovat tässä kuitenkin huonommassa asemassa . . .

— Ja valkoiset *tuolla*, — sanoi armeijankomentaja, viitaten kädellään ulos.

Snobitsh kiiruhti vastaamaan myöntävästi:

— Luulen että niin todellakin on asianlaita.

Schulz jatkoi hitaasti:

— Jos asiat ovat niin kuin ne ovat tässä laudalla, niin me voimme ja täytyykin . . .

— . . . heittää kaikki voimat Vjassia ja Bogoduhovkaa

vastaan, — keskeytti Snobitsh — ja tässä laudalla on se — talonpoika “d 2” ja torni “e 7” . . .

Niin, talonpoika joka pyrkii kuningattareksi.

— Schulz, me siis muutamme suunnitelmaa? Lähetämme sinne myöskin Sula-joen vasemmalla rannalla olevat joukkomme? . . .

Armeijankomentaja Tshesnokov katseli kysyvästi esikuntapäällikköään. Tämä oli vaiti, ikäänkuin ajatellen jotain. Sitten hän sanoi kuivasti ja vakavasti, siirtyen kartan ääreen :

— Jos rintamaesikunta ei viivyttelä hyökkäysmääräyksen kanssa, on meidän siirrettävä päävoimat juuri Vjasin—Bogoduhovkan linjalle. Vihollisen me kyllä lyömme, siitä olen aivan varma Verinen ja meiltä uhreja vaativa taistelu siitä kyllä tulee, mutta voitto on varma. Snobitsh arvelee, että drosdovilaiset aikovat juuri näistä kohdista hyökätä läpi . . .

Snobitsh nyökäytti hyväksyvästi päätään.

— Ellei shakkilautaa olisi ollut, olisimme ehkä tehneet suuren virheen, vai mitä, toveri Tshesnokov? Mainio sattuma, kerrassaan erinomainen peli . . .

Entisen luutnantin keltaiset silmät paloivat viekkaasti.

— Tilanne rintamalla on samanlainen kuin pelilaudallakin . . . ensin on valloitettava talonpoika ja sitten tehtävä päähyökkäys . . .

Peli täytyi jälleen keskeyttää: puhelimet pirisivät, kentälennätin naputti salaisia tiedonantoja, kuunneltiin raportteja eri rintamaosilta, kokoiltiin tietoja tiedustelijoilta . . .

* * *

Tshesnokov kulki entisen tehtaan konttorin pimeätä käytävää pitkin. Yht’äkkiä hän kuuli erään puolipimeän

huoneen puoliksi avatun oven takaa hiljaista puhetta. Tshesnokovin korviin kuului esikuntapäällikön apulaisen Snobitshin käheä ääni. Hän pysähtyi tahtomattaan kuuntelemaan, hiipien lähemmäksi ovea.

—... Luutnantti Stark, meillä on erinomainen onni tänään. Te viette tänään Tshesnokovin kirjeen Bogoduhovkan alueelle, — eikö se jo ole onnellinen sattuma?

— Jospa voisin kirjeen kanssa paeta kenraalin luokse, Snobitsh?

— Ennätämme! Toistaiseksi toimittakaa te vaan kirje perille. Tuo hidasluntoinen tyhmeliini Schulz tarttui minun "shakkipeli"-onneeni... ja hänen jälessään... ha-ha... "itse"... ha-ha... Tshesnokov!

— Miten niin?

— Minun tietojeni mukaan aikoo kenraali tarkoituksellisesti vetää punaisten huomion Vjassin-Bogoduhovkan linjalle...

— No ja entäs sitten...

—... ja mielenosoituksellisesti hyökätä, odottaen samalla apujoukkoja vasemmalle sivustalle. Totta kyllä, että shakkilaudalla ei se kyllä näy... ha-ha-haa... huolimatta siitä että shakkilauta on erinomainen sotataidon teorian heijastaja. Muistattehan vaan... Napoleon, Moltke...

... Tshesnokov hiipi hiljaa ulosjohtavalle ovelle...

— Toveri, — sanoi hän esikunnan komendantille, — vangitkaa viipymättä, ilman hälinää, Stark, ja odottakaa myöhempiä määräyksiäni...

— Hyvä! — Komendantti, entinen matruusi, tumma ja ahavoittunut, veti kuuliaisen nagan-revolverinsa laukusta.

Huoneessa, jossa shakkinappulat odottivat, kysyi Snobitsh pehmeästi hymyillen:

— Ette kai te enää jatka peliä? Tuloshan on selvä. Levätkää vaan Schulzin kanssa: ensi yönä on minun päivystysvuoroni. Rintamalla on toistaiseksi kaikki rauhallista . . .

Tshesnokov katsahti hymyillen kavaltajaan.

— Ei, kyllä me lopetamme pelin! Istukaa, Schulz. Snobitsh, seuratkaa peliä sekundanttina. Onko siirto minun?

Hän ajatteli kauan edessäolevaa siirtoa, tavattoman kauan, vähän väliä nousten ja kiivaasti astuen kartan luo.

Yksinpä hidas Schulz'kin kadotti kärsivällisyytensä:

— Toveri Tshesnokov, mitä te viivyttelette? . . . Teillähän on voitto aivan nenänne edessä . . .

Armeijakomentaja keskeytti:

— Voitto . . . kuinka monen siirron perästä, Schulz?

— Kolme neljä siirtoa, ja minä olen hävinnyt.

— Se on paljon. Minä haluan aikaisemmin. Se on välttämätöntä meille kaikille . . . — Ja minuutin kuluttua hän yht'äkkiä lisäsi:

— Ja se tapahtuu myöskin *tuolla*, — todellisuudessa!

Tshesnokovin sisällä välähti salama, jänteet hänen poskillaan jännittyivät tiukasti. Hän nousi, katsahti kiinteästi mitään käsittämättömään Snobitshiin. Yht'äkkiä hän kysyi:

— No, kansalainen Snobitsh . . . shakkipeli on usein erinomainen sotataidon teorian heijastaja? . . . Vai mitä?

Entisen luutnantin kasvot kalpenivat. Tshesnokov jatkoi rauhallisesti:

— Toveri Schulz, ehdotan viipymättä annettavaksi päävoimillemme määräyksen, että heidän on viipymättä vallattava kiinteät asemat vihollisen oikeata sivustaa vas-

taan, pelkäämättä mahdollista rintaman murtumista Vjasin ja Bogoduhovkan luona . . .

Sitten hän yht'äkkiä veti esiin revolverinsa ja suuntasi sen Snobitshia kohti :

— 24 tunnin kuluttua te ja Stark joudutte ammuttaviksi! Schulz, älkää ollenkaan ihmetelkö! Täyttäkää tehtävänne. Tässä ei ole mitään vastakohtia. Stark kirjeineen on pidätetty. Ja nyt . . . "matti" ainoastaan kahdessa siirrosta! Ja te, — hän kääntyi kalpean ja vapisevan Snobitshin puoleen. — olkaa hyvä ja siirtäkää nyt minun *päätökijäni* laudalla aivan samoin kuin Schulz tekee kartalla . . . Kas siinä on teille "shakkipeliarvoituksenne" ratkaisu.

Kavaltaja täytti Tshesnokovin määräyksen, ja tahtomattaankin hämmästyneenä tuijotti shakkilaudan neliöön, johon nappula asetettiin . . .

. . . Myöhään yöllä rintamaesikunta antoi Tshesnokovin joukoille määräyksen hyökätä päävoimien avustamana kenraali Dresdovin joukkojen oikeata sivustaa vasten. Armeijakomentaja Tshesnokov täytti tämän suunnitelman kahta tuntia aikaisemmin: kenttäkartta ja shakkilauta antoivat oivan näytteen strategian yhteensattuvaisuudesta . . .

Susia

I.

...Päivällä kaivoivat juoksuhautoja kasakkakylän ulkopuolella, ja yöllä kokoontuivat kaikki vallankumouskomitean edustalla sijaitsevalle kentälle. Sotilaat tulivat kivääreineen ja reppuineen, kasvot totisina ja tärkeän näköisinä. Niin he luultavasti käyttäytyivät rintamallakin ja toivat sen tottumuksen kotiinsa. Kylän nuorukaisille jaettiin kiväärejä vallankumouskomiteasta, ja pitkään aikaan eivät he tienneet mitä tehdä niillä: kalistelivat lukkoja, heittelivät olkapäältä olkapäälle ja tähtailivät taivaalle. Sotilaat ärjivät heille ja päästelivät suustaan mitä mahtavimpia kiro sanoja.

Ei johtunut mieleenkään, että siellä, kylän ulkopuolella, kumpujen ja pajupensasnotkojen takana, teitä kaartuen, viheriöiviä kaura- ja ruispeltoja pitkin heinäsiirkkelauman tavoin ryömivät tänne valkeat joukot, — upseerit, herrat ja kasakat. Eikä johtunut mieleenkään, että yön hiljaisuus kirkon yllä kimaltelevine tähtineen, poppelipuuvarjoineen, siellä täällä kynttilän tavoin loistavine kiiltomatoineen oli täynnä kauhua ja pelkoa kasakkain julmaa omankädenoikeutta kohtaan. Kaikki oli niin yksinkertaista ja jokapäiväistä; kirkko kyyrötti kentän laidassa, vastapäätä katukäytävän laidassa poppelit pudottelivat lehtiään, aivan kuin muuttolinnut höyheniään, vallankumouskomitean ikkuna oli täydessä valaistuksessaan, myöhästyneen matkamiehen kärrynpyörät kolisivat yksitoikkoisesti, kaikki kukahteli aseman takana metsikössä . . . Kauempana ku-

jilla ja aukeamilla vartiosotilaat pitkäveteisellä äänenpainolla vaihtoivat tunnussanoja:

— Kuka siellä?

Kaikki he olivat oman kylän väkeä; sotilaat, kylän pojat ja vanhemmat talonpojat. Titka tunsu heidät kaikki lapsuudesta saakka; jokainen heistä, samoin kuin Titkakin, raatoi päivät pellollaan, muodostaen liikkuvan, mutta silti eroittamattoman osan kukin omasta taloudestaan. Päivällä, kun he yhdessä kaivoivat juoksuautoja pellolla, kylvöjen keskellä, tekivät he työnsä uutterasti ja huolellisesti, aivan kuin se olisi ollut heidän jokapäiväinen työnsä kotona, kotitaloudessa, ja keskustelivat ei valkoisista eikä taisteluista, vaan omista pienistä, yksinkertaisista asioistaan, — maasta, taloudesta, omista puutteistaan. Ja nytkin he olivat kokoontuneet ikäänkuin kylän yhteiseen työhön, talkoihin.

Valojuova avoimesta ikkunasta lankesi suoraan puutarha-aidan vieressä kasvavaan poppeliin. Sen toinen puoli oli aivan kuin tulessa, toinen puoli aivan pimeä. Epäsäännöllinen varjo lankesi yli tien, häviten kentän pimeyteen. Maantiellä kellertävän pölyn keskellä seiso i kuularuisku, sisiliskon tavoin kaula eteenpäin työntyneenä. Sotilaat kumartuneina, kivääreihinsä nojaten kertoivat toinen toisilleen miten "pirunkastelu" on suoritettava.

Valkoisella varjostimella varustettu kattolamppu paloi huoneessa. Veli Nikifor, vallankumouskomitean puheenjohtaja, imeskeli tapansa mukaan märkää paperossin pätkää, raskaasti huohottaen, tuon tuostakin murahtaen pöydän luona seisoskeleuille sotilaille.

Yksi heistä, Sheptunov, pyöritteli pientä porsaan päätä muistuttavaa naamaansa, kerskuili aivankuin pahat akat ja vilkutti silmiään Nikiforiin päin:

— Elävältä nylkee, kirottu! . . . Katsos peijakasta! . . .

Titka poistui ikkunan luota ja nurkassa, rappujen luona kompastui kyyristyneeseen mieheen, jolla oli kivääri kädessä. Kumartui lähemmäksi, — sehän oli opettaja. Koulua kävi Titka viime talvena hänen luonaan.

— Mitä te teette täällä — vuohi ilman laumaa?

— Minkätähden juuri vuohi?... Muuten vaan... Ajattelin tässä... Viimeistä yötä ehkä elän... Enkä voi olla ajattelematta...

— Ajattele mitä tahansa, toveri, mutta täytä tehtäväsi...

— Jätä minut, Tit...

Titka poistui hänen luotaan ja hymähti. Ajatukset eivät luistaneet hänen päässään. Ja miksi ajatella? Kaikki oli niin selvää, niin yksinkertaista: kaikki — yhdessä, kaikki — omia, rinnassa tyyntä ja rauhallista. Meni toisten luo. Leikkivät kivääreillä. Lyöttäytyi heidän joukkoonsa. Kädet liikkuivat epämääräisin liikkein, aivankuin liikunnan tarpeessa.

Asema'lla seisovasta panssarijunasta saapui kaksi ratsastajaa: merisotilas ja poika, kivääri selässä. Joukko liikahti ja sulki heidät keskeensä. Merisotilas heitti tutkivan katseen ympärilleen, suoristi ryhtinsä, teki kunniaa ja naurahti:

— Sotureita, totta vieköön!... Veljet, muistakaa, jumal'auta, jos alatte vetää takapakkia, niin herneitä alkaa sataa panssarijunasta päähänne... Asentoon, joutuin!... Tie auki!...

Ja jäykkänä, aivankuin valettu, meni vallankumouskomiteaan.

Painostavan tunteen toi mies mukanaan. Aavistivat, — tärkeä hetki oli lyönyt. Kaikki alkoivat työntyä maantielle ja asettautua riveihin.

Titka meni hevosten luo. Ne heittelivät päitään sinne tänne, pärskyivät ja aukoivat sieraimiaan. Karva kiilsi valoa vasten ja muistutti norsunluuta. Liikutuksen ja miehihyvän vallassa katseli Titka hevosia, silitteli ja taputteli selkää, lanteita, nauttien niiden täyteläisyydestä ja lämmöstä. Muistui mieleen oma hevoskaakki. Varmaankin se tällä hetkellä pureskelee heinää jossain katoksen alla. Epämääräinen väristys kävi läpi ruumiin. Hänen kohtalonsa on määrätty: hän on astunut viivan yli, ja takaisinastuminen ei ole enää mahdollista.

Satulassa istuva poika huitasi piloillaan ratsupiiskallaan häntä kohti. Ja ikäänkuin aikuiset, sanoi ankarana:

— No... Mitä on vallankumous?... Vastaa...

— Mene helvettiin... Pieni olet sudeksi, ja hampaitasi kalistelet...

— No, noo... Vastaa vain, mitä on vallankumous? Oletko ollut mukana kapinassa?... Ja taisteluissa upseereja vastaan?... Ampunut valkoisia?... No?...

— No... no... Ja mikäs nappula sinä sitten olet?... Olenko minä sinua tyhmempi, vai mitä?...

— Nähtävästi... Sinä olet maitosuu, mutta minä olen ollut vallankumouksessa jo vuoden... Karkasin kotoa, heitin koulun sikseen... Isä ammuttiin Harjkovissa... Hän oli rautatieläinen... Ja minä tein päätöksen: hävittää niitä kuin rottia... loppuun saakka!... Ja tällä kiväärillä olen itse ampunut kaksi upseeria ja papin... ja edelleenkin aion ampua... ampua heitä... viimeiseen mieheen saakka!...

Kyyristyi satulaansa, kumartui eteenpäin, villiintyi. Silmät muuttuivat mustiksi läviksi. Miten vihainen!...

— Eikö sentään tunnu kauhealle... jos... — kohti rintaa...?

Poika heitti häneen sivusilmäyksen :

— Miksi kyselet?... Houkkio!... Vastaa, mitä on vallankumous?...

II.

Osasto osaston jälkeen lähtivät joukot liikkeelle. Shep-tunov komensi sitä osastoa, johon Titka ja opettaja kuuluivat. He olivat yhdessä, olkapäät olkapäässä. Opettaja ei kulkenut tahdissa, Puristautui yhä lähemmäksi Titkaa ja vapisi kylmästä. Titkasta tuntui kuin olisivat he menossa pellolle yöpymään eikä sotaan. Sotilaat keskustelivat hiljaisella äänellä ja kertoivat muistelmiaan Saksan rintamalta.

Kuljettiin yön pimeydessä, painostavan hiljaisuuden vallitessa. Koko kasakkakylässä ei näkynyt yhtään valopilkkaa, eivätkä kotihaltijat huokailleet pihojen perillä, kuten tavallisesti tapahtui kevätöinä, jolloin ilma oli täynnä ruohon hajua, pölyä ja likalätäkön äitelää tuoksua. Vielä muutama päivä sitten lauloivat tytöt joka ilta tuulimyllyjen luona surunvoittoisia laulujaan ja silloin tuntui kuin olisivat tähdet kuunnelleet heitä ja vuodattaneet kyyneliä. Ja kun he vaikenivat, teki mieli katsella taivaalle ja ajatella menneisyyttä, — sitä jota lapsena kuvitteli ja johon nyt uskoi. Tuli ääretön myrskyntapainen ja pyyhki kaikki tieltään.

Sotilaat eivät olleet tietääkseenkään pimeydestä ja hiljaisuudesta ja suhtautuivat tähän pahaennustavaan hiljaisuuteen omalla tavallaan :

— Kirottu kulakit! Ovat hiljaa kuin haudassa! Sapeleitaan hiovat!... Astuttiin hännän päälle, — kissana kaapin alta kurkistelevat...

— Hännän päälle astuttiin vietäville, mutta pää jätet-

tiin... On siinäkin järkeä... Näetkös, miten kenraalien kantapäät syyhyvät... Jalkapohjia et ennätä tarpeeksi nopeaan rasvata...

— Kuinkas sitten..! Ja hyvin syyhyvätkin..! Me olemme yksi tekijä, — ja panssarijunallamme on myöskin jotain sanottavaa... Ja kun panssarijuna aukaisee suunsa, niin ovat asiamme hyvin... Kukin tavallaan — yhdessä hyvä tulee. Siinä on sinulle karpänen... Ja karpäsestä syntyy härkänen...

— Eh, pirut eivät ole meidän jumalan väkeä!... Minä en ole oma itseni, ellemme tee heidän pääkopistaan taikinaa...! Selvä kuin juna... Oh, tulen aivan hulluksi...

Teki mieli nauraa, mutta pidättäydyttiin ja sittenkin naurettiin.

Kuljettiin teitä pitkin ja tähysteltiin tarkasti ympäristöä; jokainen talo, jokainen puisto, jokainen puuryhmä haudan tavoin lähestyi heitä; jokainen niistä kätki kauhean arvoituksen: Milloin tahansa voi kuularuisku alkaa kauhean ärjyntänsä akaasiapuitten alta tai pimeästä ikkunasta ja verileikki on valmis.

Sheptunov kulki joukon edellä, tehden teräviä huomautuksia yhdelle ja toiselle, ja Titkasta tuntui kuin pyöritteli hän porsaantapaista päätään, vilkuillen ympärilleen ja irvistellen:

— Elävältä nyljen, kirotut!... Voima se on joka puuron voittaa... Opettaja, reippaammin, senkin nahjus... Titka, suu eteenpäin, pää — olkapäille... Mene myllyyn, — mahaa pakottaa, ... Mene sotaan, — jalkoja väsyttää...ha...ha...!

Titkaa alkoi naurattaa tämä hänen turhanpäiväinen lörpöttelemisensä. Pelko ja arka kammo hävisivät kuin rotat yön pimeyteen, ja taivas näytti taas arkiselta ja tu-

tulta niinkuin ennenkin. Opettaja painui lähemmäksi Titkaa ja vapisi. Sydän jyskytti rinnassa.

— Etkö sinä pelkää, Tit?

Ja kallisti päänsä lähemmäksi.

— En tiedä . . . Kuljen eteenpäin — niin en kai pelkää . . . Jos seison paikallani — pelkään, mutta kulkiessani en pelkää . . . Ei saa pelätä, — täytyy mennä eteenpäin . . .

— Minä pelkään . . . Vaikka kuljenkin eteenpäin, niin sittenkin pelkään . . . Ja kotona on vielä kauheampaa . . .

Titka vastasi ensimmäisen kerran elämässään harkitsevasti ja opettavasti:

— Jos uskot, — menet eteenpäin . . . Pelkää, — väri-set heinäkorren tavoin . . . Tunnen että olen oikeassa ja uskon . . . ja menen eteenpäin, — ja vaikenen . . . Mutta te vain haukutte ja laiskottelette . . .

Hän kääntyi pois ja astui syrjään opettajasta; hänen läsnäolonsa teki painostavan ja tympäisevän vaikutuksen.

— Minkätähden hän tuli mukaan? — ajatteli Titka kummastellen. — Missä on hänen totuutensa? . . . Kulkee mukana eikä tiedä . . . Ei, loppuun saakka hän ei kestä . . .

Opettaja yritti rohkaista itseään ja esiintyi varmemmin, mutta se ei hänelle onnistunut. Lauseet katkeilivat ja arka tunne kasvoi rinnassa, kasvoi kasvamistaan . . .

— Piru vieköön, kukapa sitä mielellään kuolisi, Tit . . . Jokainen tahtoi elää ja olla näkemässä ja osaaottamassa . . . Kuilu, Tit . . . Nousi pyörremyrsky, pyyhkäsi meidät kaikki tieltään ja heitti kuilun syvimpään pohjukkaan . . . Niin piti käydä, Tit, se on luonnon laki . . . Mutta hirveän raskasta on tunnustaa oma mitättömyytensä, oma kohtalonsa . . . Taistelu on käynnissä . . . Kaikkiialla . . . Vihuri! Eikä aivan taistelukaan, vaan jotain muuta . . . jotain, joka on meitä korkeammalla . . . Ja kaikki ihmiset ovat ikään-

kuin pölyhiukkasia, joita tuuli ripottelee . . . Ja nämä pölyhiukkaset ajattelevat: me itse olemme nostattaneet myrskyn, pyrkien kamppailuun tai oikeastaan . . . itseuhrautumiseen . . . Ymmärräthän sinä minua, Tit . . .

— En tiedä, ymmärrätkö vai en . . . Tiedän ainoastaan: olemme oikeassa, — ja se on elämämme . . . kaikki. Ja kun heittävät silmukan kaulaamme, tappele vastaan ja iske millä sattuu . . . Se on pakko! . . . Totuus on kuin aura: raastaa irti kaikki juuret . . . Kynnä, — ja siinä kaikki . . . Raasta, — ja siinä koko satu . . .

— Sinä olet minun oppilaani, Tit, . . . mutta nuo kirotut kysymykset sinä ratkaiset yksinkertaisesti ja omalla tavallasi, järkevästi ja päättävästi . . . Ja vielä joku aika sitten olit sinä hiljainen ja siivo poika . . . kärpäsellekään et tehnyt pahaa . . .

— Kärpänen ei ole pässi . . . ja kasakka on vapauden vihollinen . . . Niin sanoi veli Nikifor . . . Veli Nikifor kärsi paljon sodan aikana . . . ja vieläkin kärsii . . . Muistattekko, miten Nikifor sotilaspäällysmiestä löylyytti? . . . vaunussa? . . . sotilaitten kanssa? . . . Lopun tekivät miehestä ja heittivät ulos vaunun ikkunasta täydessä vauhdissa . . . ja itse perässä . . . Luuli joutuvansa kärsimään asiasta . . .

— Minkätähden sinä puhut kaikkea tuota? . . .

— Sentähden . . .

— Mutta jos sinun tulisi menetellä samoin . . . Tällä kertaa, esimerkiksi . . . joku heistä, valkoisista? . . .

— No, ja mitä sitten? . . . Niin täytyy . . .

Opettaja vaikenä, painoi päänsä alas ja alkoi vavista, ikäänkuin olisi hänen ollut kylmä.

Ennenkuin päästiin kylän päässä seisovan myllyn luo, tavattiin kaksi ratsuvartiostoa.

Myllyn luona pysähdyttiin ja lähetettiin tiedustelijat seuraavaan vartiostoon saakka yhteyttä varten. Mylly oli aivan kuin elävä: pimeässä se näytti jättiläiseltä. Valtavan möhkäleen tavoin seisoivat tien laidassa ja raskaasti kohotteli ilmaan levitettyjä käsiään. Ja mitä kätkekään se sisällään? . . .

Aivan huomaamatta lähestyi Titkaa tyttö. Titka tunsi hänet ei ulkonäöstä, vaan kosketuksesta, hänen hermostuneista liikkeistään. Pelästyi hiukan hänen äkkinäistä ja äänetöntä hiipivää lähestymistään.

Tyttö naurahti ja uudelleen kosketti häntä.

— Se olen minä, Dunja . . . Miksi vapiset . . . Sotapukki . . . Minä etsin sinua, ja tunsin . . . Vaikka on pimeä, niin sittenkin tunsin . . .

— Mitä sinä teet täällä? Ei saa, ei saa . . . mene kotiin . . .

— No olet sinäkin! . . . Minähän olen mukana sisarena . . . Etkö näe? Tässä ovat siteet, katsoppas . . .

Kohotti nyytin Titkan kasvojen kohdalle ja taas nauroi.

— Minähän olen sisar . . . Meitä on kuusi . . . toiset jäivät tuonne taakse ja minä juoksin sinun luoksesi . . .

— Ja miksi sinä etsit minua? . . .

— Muuten vaan . . . Löysin sinut ja siinä kaikki . . .

Ja naurahti taas hiljaa ja luottavasti. Titka katsahti häneen ja näki selvään lyhytkasvuisen, hoikan tytön, lyhyessä hameessa, ilman liinaa, tukka lyhyeksi leikattuna.

— Tappavat sinut, huimapää! . . . Menisit ennemmin kotiin! . . .

— Katsoppas vain . . . Minut tappavat ja sinua säästävät . . . Minä olen sisar . . . Te kaikki joudutte kärsimään . . . Sinä olet kuulatasissa, ja minä, — katselen kätet ristissä, niinkö? . . . Kuka välittää minusta? Haavoittavat,

— ja minä sidon haavat . . . Äiti itki ja voivotti, ja sittenkin lähdin . . .

Ja taas naurahti hiljaa ja kosketti nytyillä Titkan kasvoja.

—Hölmö! . . .

Ja juoksuhautoihin saakka kulkivat he yhdessä, ja tuntui aivan kuin olisivat he menossa pellolle yöpymään, eikä sotaan . . .

III.

Kuoppa oli pieni, aivankuin saviruukku. Titka levitti ja syvensi sitä sekä korotti ja tasotti kuopan reunalla olevan multakasan. Opettaja sijoittautui hänen naapurikseen ja askarteli tavallista pitemmän ajan lapion kanssa. Lopulta hän kuitenkin rauhoittui, istahti kuoppaan ja ikäänkuin jähmettyi, ainoastaan hänen sisällään tuntui omituista jyskettä ja voihkinaa. Siitä saakka kun he tiellä keskustelivat Titkan kanssa, oli opettaja vaiti ja häntä värisytti. Ainoastaan silloin kun heitä sijoitettiin ampumahautoihin, lähestyi hän Titkaa, tarttui hänen käteensä ja lausui änkyttäen :

— Minä pelkään, Tit . . . pelkään että en kestä sotilas-elämää . . .

Lause jäi kesken, kurkussa korahteli ja Titka ei oikein käsittänyt, itkikö opettaja vai yski.

— Jos minulle tapahtuu jotain . . . semmoista . . . sinä . . . Tit, . . . autat minua . . . Miten on sinun laitasi?

Titka ei vastannut opettajalle, — ei halunnut eikä osannut sanoa hänelle mitään. Ja voiko sanoin kertoa sen minkä hän oli kokenut?

Rinta oli täynnä kipua, uteliaisuutta, odotusta, hämä-

rää kauhua sitä salaperäisyyttä kohtaan, joka piileskeli pimeässä.

Vastakaivettu kuoppa tuoksui keväiseltä tuoreelta mul-
lalta ja nuoren kauran ydinmehulta. Ilma oli näynnä
juurikasvien tuoksua, ja lähellä sekä kaukana, aina tähti-
sikermiin saakka lauloivat heinäsirkat lauluaan. Kaikki
tuntui niin hyvältä ja kodikkaalta. Mutta pimeässä ryö-
mii esiin villi ja raatelunhaluinen lauma. Aivan lähellä,
kumpujen ja aukeamain takana, näkymättömänä ja kenen-
kään pidättämättä vyöryy eteenpäin hurja lauma kivää-
reineen, kuularuiskuineen ja tykkeineen. Eikä se kulje
poljetuita teitä myöten, vaan peltoja ja ojanpintareita
pitkin, peittyen pimeään. Kasakat ja herrat! Mistä ja
milloin he ilmaantuivat, hyökätäkseen raivoisan suden
lailla Titkan ja hänen tovereittensa kimppuun...? To-
tuus ja kuolema ympäröivät Titkaa, ja hänen sydämessään
lainehti riemu, kasvaen kasvamistaan.

Rintamalla, molemmin puolin Titkaa makasivat mie-
het hiljaa, aivankuin olisivat nukkuneet. Ainoastaan sil-
loin kun he yskähtelivät ja keskustelivat keskenään, tunsi
Titka, että hekin, samoin kuin hän, valppaasti tähystelivät
pimeyteen ja odottivat yhtä sairaalloisesti ja jännittyneinä.

Sheptunov kulki muutaman kerran ohi ja nalkutteli
entiseen tapansa :

— Sinä, Tit? Pirunpoikanen!... Makaan, vain mitä
... Suu eteenpäin, silmät otsalle...

Samoin kuin äsken maantiellä, lähestyi Dunja kissan
tavoin häntä ja istahti hänen viereensä.

— Kohta se alkaa, Titka... Tahdon olla kanssasi...
Mitä minusta?... Minä jään sellaiseksi kuin olen...
mutta sinä olet kuoleman sakissa...

Samanlainen on kuula sinulle kuin minullekin, hupakko . . . !

— Eipä niinkään! Sinä olet kiväärin kanssa taistelussa . . . Ja minä ryömin kuin kissa ja nuoleskelen haavoja . . . Minkälainen olen, sellaiseksi jään . . .

Titka katsahti häneen ja naurahti.

— En käsitä . . . Pikku houkkio . . .

— Sinä, Titka, annat elämäsi . . . vapauden . . . työtätekevien puolesta . . . neuvostovaltamme puolesta . . . Mutta minä? . . . Mitä minä voin? . . . Sinä sanot, että kuula on samanlainen . . . Jos minun kuolemani on välttämätön, niin en nurise . . . mutta ellei se tapahdu, — minä en ole pelkuri: ryömin ja sidon haavoja.

Ja hänen hiljaisessa äänessään, koko hänen hennossa vartalossaan Titka tunsi sellaista itsekieltämyksen, sellaista uhrautuvaisuudenkaipuun tunnetta että hänen tuli kyyneliin saakka sääli tyttöä ja hän tunsi itsensä syylliseksi tytön edessä. Hän käsitti koko olemuksellaan, että tyttö tuli hänen luokseen antaakseen hänelle kaiken, mitä hän suinkin halusi ja mitä nainen voi hänelle antaa. Ja niin läheiseltä ja rakkaalta tuntui tyttö hänen vierellään, että rinnassa kuohahti riemu ja ihmettelyn laine häntä kohtaan. Kas siinä on hänkin, — ilman pelkoa, hän myöskin tuntee sydämessään totuuden.

Hän kietoi kätensä tytön ympärille ja puristi rintaansa vasten:

Tappavat sinut, Dunja . . . mätänet . . . Mene kotiin . . .

Dunja puristi hänen päänsä ohutta rintaansa vasten ja lohdutteli aivankuin pientä lasta:

— Älä pelkää, Tit, ei se ole kauheata . . . Ja jos pelkää, niin huuda minua . . .

Titka kömpi ulos kuopasta ja laskeutui pitkälleen hänen viereensä. Tyttö hyväili häntä ja kuiskasi:

— Älä pelkää . . . Jos tahdot, Titka, niin älä häpeä . . . Minkälainen olen, sellaiseksi jään . . .

Ja hyväili häntä iloisesti.

Älä arkaile, Tit, älä häpeä . . .

— — —

Hän oli tytön kanssa siihen saakka, kunnes hälyytys vyöryi pitkin ketjua ja jossain aivan lähellä kuului Shep-tunovin komento:

— Valmistautukaa, pojat! . . . Elävältä nyljen, kirotut.

Dunja poistui hänen luotaan yhtä äänettömästi kuin oli tullutkin, mutta hän oli yhä riemun, hämmästyksen ja ihailun vallassa, eikä rinnassa enää ollut pelon eikä kau-hun jälkeäkään.

Idässä, kahden kummun takana välkkyi tulviva joki. Kaukaa kuului kirkonkellojen ääni. Syttyivätkö pilvet täs-tä soitosta? Tuossa ovat puhelinlangat tolppien päissä . . . Missä on niitten pää, missä on kirkonkellojen laulun vii-meinen sävel?

Taaempana, aseman luona, vilahteli siellä täällä pieniä valonpilkkuja, muistuttaen taivaalla kiiluvia tähtiä. Ka-sakkakylästä kuului silloin tällöin kukonlaulu. Puoli-unisina, käheillä äänillään kilpailivat ne keskenään, pyr-kien kukin olemaan ensimmäisenä joukossa. Ne houkkiot eivät halunneet tietää mitään siitä, mitä ympärillä tapah-tui, ja mistään välittämättä, itsepäisesti ja tyhmän yksin-kertaisesti täyttivät velvollisuutensa.

IV.

Jossain kaukana kumahti kolkosti ja ääni kulki vä-reillen maata myöten. Ja sitten uudestaan ja uudestaan.

Lähempänä alkoi kuulua outoa rätinää, ja Titka huomasi, että hänen ympärillään alkoi lennellä hyttysiä. Opettaja makasi liikkumattomana aivan kuin ruumis, ainoastaan kivääri värisi, hyppien ylös ja alas kuopan reunalla. Sheptunov antoi kuiskaten merkin ja koko linjalla alkoi räiske. Kiväärinlukot kalisivat aivankuin rautapalasia olisi heitelty yhteen kasaan. Kuului Sheptunovin komennus ja rätinä ja hyttysten surina alkoi uudelleen.

Opettaja huusi Titkaa ja sanoi hämmästyneenä:

— Eihän tämä olekaan peloittavaa, Titka...

Titka ei vastannut.

— Ei, hän ei kestä loppuun saakka...

Tekisi mieli hypätä ylös juoksuhaudasta ja juosta eteenpäin. Huutaa koko kurkulla, käheyteen saakka, täysillä keuhkoilla, ja juosta sinne, mistä hyttyset lentelivät tännepäin ja missä piilottelivat ja ryömivät eteenpäin näkymättömät vihamiehet.

Taas kumahti, ja lähellä Titkaa kuului ankara, voimakas räjähdys. Joku äännähti ja alkoi hiljaa voitotella, aivan kuin olisi jäänyt kuorman alle. Dunjan vartalo tuli ryömien näkyviin ja katosi jälleen. Toiselta suunnalta joku huusi tyynesti ja asiallisesti:

— Valmis... Sisar, ryömi tänne, — minä olen valmis...

Dunja ryömi jälleen kissan lailla eteenpäin ja huudahti mennessään:

— Älä pelkää, Tit... Katso miten minä... aivankuin emäkana...

Ja hymyili, aivankuin olisi leikkinyt lasten leikkiä.

Puolenpäivän jälkeen Titka näki auringonsäteitten paahtamalla lakeudella ja kumpujen rinteillä pieniä liikkuvia harmaita nyppylöitä, jotka muistuttivat pelästyneitä

lampaita. Hän käsitti, että ne olivat niitä, "kadetteja". Ensimmäisistä juoksuhaudoista sotilaat pakenivat, silloin tällöin pysähtyen ja ammuskellen vuoroin maassa leväten, vuoroin polvillaan. Näki, miten kaksi hänen toveriaan kaatui kuperkeikkaa kaurapeltoon, eivätkä enää nousseet. Sheptunov kiroili käheällä äänellä ja toinen toisensa jälkeen alkoivat sotilaat poistua tulilinjalta ja perääntyä. Titka nousi ylös kuopasta ja malttamattomasti ryömi taaksepäin, ammuskellen minkä suinkin ennätti, tähtäämättä, kumpuja kohti. Sieltä ilmestyi yhä uusia ja uusia ihmishaamuja, pysähdellen ja ampuen.

Opettaja makasi yhä kuopassaan ja läikähtyen jatkoi ammuntaansa pysähtymättä.

— Mutta johan nyt on helvetti — kiljui Titka. — Perr... Tapanhan minäkin nyt... johan nyt on ihme...

Asetti kiväärin polvelleen ja tähtäsi tarkasti kummun harjalla seisovaa miestä. Kuului laukaus, ja mies kaatui kyljelleen, kouristui yhteen kasaan ja jäi makaamaan liikkumattomana.

— Aha!...

Titkan sydän täyttyi riemusta. Hän unohti kaiken, jäi paikalleen ja alkoi uudelleen tähdätä, pitäen kiväärin polvellaan ja kuulematta kuulien surinaa ympärillään.

— Aha!... Vielä yksi... Vielä...

Hän kadotti tasapainonsa ja kaatui.

Hänen ylitseen juoksi sotilas ilman lakkia ja kompastui. Kiljasi sydäntäsärkevästi ja kouristeli paikallaan, yskien ja voivotellen.

Viheriän aukeaman joka suunnalla liikkui ihmisiä, tehden juoksuliikkeitä melkein maahan saakka kyyristyneinä. Titkaa ja yskivää sotilasta lukuunottamatta ei edempänä ollut enää ketään. Titka kaappasi kiväärin kouransa ja

alkoi kiireesti ryömiä taaksepäin toisten perässä. Sotilas kohottautui käsiensä varaan, tuijotti tylsästi häneen ja verisen vaahdon valuessa parralle kähisi :

— Toveri . . . toveri . . . Älä jätä kärsimään . . .

Ja yritti ryömiä edelleen, mutta voimat pettivät ja hänen päänsä peittyi kaurapellon viheriöiviin oraisiin . . .

Titka juoksi muutamia askeleita, perääntyen. Hänet valtasi villi halu ampua . . . Tähdätä ja ampua . . . kaataa . . . kaataa kuin heinää. Perääntyäkö? Ei millään ehdolla! Parempi kaatua kuin perääntyä . . . Minkätähden tämä kaikki sitten tapahtuisikaan . . .?

— Mitä tämä kaikki oikein merkitsee? — mutisi hän tyytymättömänä, hampaitaan kiristellen. — Onko tämä nyt tällaista . . .?

Hän ampui eteneviä vihollisia huolellisesti valiten, yhden kerrallaan, tähdäten tarkkaan, maahan kyyristyen.

— Kas noin! . . .

— Ja juoksi . . . kaatuili ja juoksi.

Hänen toverinsa makailivat ampumahautoissa ja katseivat häntä puolisokein, jähmettynein katsein. Titka kompastui tuntemattomaan sotilaaseen ja alkoi kaivautua maahan. Sotilas murahti jotain vihaisesti ja tuuppasi kiväärinperällä Titkaa kylkeen.

Titka asetti kiväärinsä multakasan päälle ja jäi liikkumattomaksi. Huomaamattaan katsahti ympärilleen; aivan lähellä ampumahautojen linjaa huomasi Dunjan. Tyttö makasi kyljellään, kädet päänaluksena, leuka käsien välissä. Hame oli kohonnut yläpuolelle polvien ja laihat valkoiset jalat lepäsivät tynesti, toinen toiseensa puristautuneina.

Titka katseli tyttöä kauan, kummastellen ja ihailien.

Sitten nousi hän ylös kuopasta ja alkoi ryömiä Dunjaa

kohti, päästämättä katsettaan hänestä. Sotilas ärjäsi ja tarttui häntä jalkaan :

— Pysy paikallasi !

Mutta hän ryömi yhä edelleen, huomaamatta että käsi koko ajan veti häntä taaksepäin, — ryömi paikallaan, hellittämättä katsettaan työstä. Yht'äkkiä Dunjan pää horjahti, ja Titka näki miten se kappaleina lensi joka suunnalle. Veripisarat roiskuivat aivan kasvoille. Hän tuli jälleen tajuihinsa kuopassa, ja sotilas sähisi hänelle raivoissaan :

— Haisette vain tässä, pirunpenikat . . . Mokokatkin räkänokat, olette tässä vain ihmisten harmina . . .

Koko kenttä oli aivan taivaanrantaan myöten täynnä ruohon ja mullan sekaisia pyörteitä, jotka suurina, mustina patsaina kohosivat ilmaan. Ilmaa ei oikeastaan enää ollut : oli ainoastaan kiljuva ja sähisevä humina.

Titka ampui kuin unessa, muistamatta ladata kivääriään ja räiskytellen tyhjää lukkoa. Tajuamatta itsekään, etsi kuulia vyöstä, työnteli niitä piippuun ja taas laukasi, ja joka laukauksen perästä ulvoi kuin koira.

Kun hän uudelleen huomasi Dunjan verisen lihamöhkäleen pään asemasta, tuli hän heti tajuihinsa ja yskien yritti tukahuttaa itkua. Tyyntyi taas ja alkoi tähdätä etäisyyteen, kohottaen päänsä ylös kuopasta.

Ja ennen tuntemattoman riemun vallassa hypähti hän yht'äkkiä seisaalleen, huitoen kiväärillään :

— Se olen minä se . . . Roistot ! . . .

V.

Hän juoksi ratapenkereen sivua myöten. Näin oli turvallisempaa ; kuulat surisivat mehiläisten tavoin korkealla pään yläpuolella, osuen silloin tällöin ratakiskoihin.

Kumartuneena juoksi hän suoraan Sheptunovia kohti. Sheptunov kulki hitaasti, pitkin askelin, kivääri olalla, tuhisten nenäänsä aivan kuin pienet lapset. Kiristeli hampaitaan ja kiljui:

— Seis, pirunpenikka . . . Kantapäät unohdit . . . katsos vain, sinullakin on selkä takanasi . . . — ja nauroi lyhyttä, katkonaista naurua.

Sitten hän yht'äkkiä alkoi nyyhkyttää ja kaatui. Titka katsahti taakseen ja näki, että Sheptunov makasi pitkälään vastakynnetyllä pellolla, vatsallaan, kädet tiukasti kylkiin puserrettuina. Hänen rintansa kohoili raskaasti ja korisi aivankuin häntä olisi oksennuttanut. Verinen vaahoto valui suupielistä. Kaikki tämä painui lujasti Titkan mieleen.

Titka kompastui lantakasaan, jota sade oli aikalailla liottanut, jalat tarttuivat olkiin ja hän lensi suinpäin ojaan.

Yli laajan peltoaukeaman kuului kuularuiskujen kuiva rätinä ja kiväärin laukaukset halkoivat ilmaa, kilpaa räjähdellen. Tuntui aivan kuin näkymättömät rautaiset linnut olisivat täyttäneet avaruuden, viheltäen, syöksyen maahan, pöyhien sitä ja täyttäen sen rautakäärmeillä.

Titkan mieleen painui sininen taivas, niin tuttu ja kodikas, pari pilvenhattaraa, yksi pienempi ja toinen suurempi, aurinkoinen, läpikuultava ilma ja mätänevän ruohon sekä keväisen sulavan mullan tuoksu. Hän muisti sinervänharmaat kärpäset, jotka lentelivät hänen ympärillään, muisti niiden metallinsointuisen äänen.

Hän katseli ilmaa, joka tulisena autereena purjehti etäisyyteen, ja huolellisesti ja päättävästi toisti yhtä ja ainoata sanaa, hourien:

— Maa . . .maa . . .maa . . .

Ja taas juoksi, — juoksi ja näki, miten hänen toverinsa jänisten tavoin hyppivät mustilla ja viheriöivillä peltosaroilla.

Kasakkakylä ei ollut enää kaukana, mutta se ei näkynyt ratapenkereen takaa. Ainoastaan tuulimyllyn kaksi siipeä näkyi selvästi sinistä taivasta vasten. Kylän laidassa, aivan ratapenkereen vieressä oli suuri, musta syvennys. Siitä vei pellolle kurainen, likamöhkäleitten ympäröimä tie. Kauempana, missä penger leikkasi jyrkän nousun ja muuttui tasangoksi, kylästä erillään olevien asemakasarmien luona höyrysi panssarijuna. Sitä kohti juoksivat ihmiset kivääreineen ja häärivät raskaitten, rautalevyillä peitettyjen vaunujen ympärillä.

Opettaja kivääreineen juoksi Titkaa kohti. Hän oli tukehtumaisillaan, ääni kähisi ja silmät tuijottivat aavemaisina, aivankuin mielipuolella. Hän ei varmaankaan nähnyt mitään ja juoksi ainoastaan siksi, että oli juostava. Juoksi suoraan ratapenkerettä kohti eikä nähnyt tietä, joka oli aivan vieressä.

— Tomua . . . tomua . . .

Titka juoksi kylätielle. Siellä ei ollut ketään. Oikealla, kylän laidassa lähenei nopeasti mustana laumana kylän kasakkajoukko. Mitä lähemmäksi se joutui, sen pitemmäksi ja hoikemmaksi se muodostui, aikaansaaden mustan ryömivän puoli-ympyrän kylän ympärille.

Keskellä kylän kuolemanhiljaisuutta tunsu Titka yht'äkkiä vastenmielistä polttoa vatsassaan. Sanoin kuvaamaton kauhu valtasi hänet ensimmäisen kerran. Jospa onnistuisi pajahtamaan johonkin reikään ja piilottautua., — piilottautua ja maata liikkumattomana, aivankuin riepu, joka ei kelpaa kenellekään. Kompastellen hän töintuskin juoksi tuvan portille. Pihan perältä kuului

pelosta väriseväin naisten ja lasten voihkinaa. Rintalapsi itki, ja ääni kaikui kimeänä ja yksinäisenä.

Portti oli kiinni. Titka ryntäsi koko ruumiinsa painolla sitä vastaan ja hakkasi nyrkeillään porttilautoihin. Hän etsi kädensijaa aivankuin sokea, kuitenkin sitä löytämättä. Hyppäsi aidalle ja jäi makaamaan sen harjalle. Pitkätukkainen kasakka, keihäs kädessä ja murhahymy kasvoillaan juoksi kamalasti ulvoen häntä kohti. Tästä villipedon ulvonnasta Titka erotti ainoastaan kaksi sanaa. Ne kuuluivat puolikäheinä :

—No, no . . . mene! . . . No, mene! . . .

Titka hyppäsi jälleen tielle. Samassa silmänräpäyksessä iskeytyi keihäs kamalalla voimalla aidan yläreunaan ja lensi suristen hänen pänsä yli. Hän juoksi uudelleen, pysytellen lähellä aitaa ja poikkeamatta pihoihin. Hän oli yksin, vihollisten ympäröimänä. Ne eivät olleet vielä saapuneet, mutta olivat jo kaikkialla.

Kylän laidassa oli laukausten vaihto vielä käynnissä. Siellä täällä kuului yksinäisiä, epämääräisiä laukauksia. Ehkä ampuivat piilopaikoista. Tai ne, jotka juoksivat . . .

Etäämpänä, seuraavalla poikkikujalla juoksi eteenpäin pieni kaljupäinen mies, yrittäen paeta, kantaen pientä lasta sylissään ja voivotellen: "Ooh . . . oo . . . ooh . . ." Hänen jälessään laukkasi julmannäköinen kasakka, suuri, valkoisella nauhalla koristettu pitkäkarvainen lakki takaraivolla. Jähmettyneen veren tahraama sapeli heilui hänen kädessään. Hän saavutti pakenevan ja kaikella voimallaan iski häntä päähän. Lapsi putosi maahan. Kasakka heilutteli vielä veren tahraamaa sapeliansa, käänteli edestakaisin puolikuoliaaksi rääkättyä hevostaan, katseli tutkivasti joka suunnalle, aivankuin saalista etsivä kotka ja etsi jotain tyhjältä, kammoa herättävältä kujalta.

Titka piiloutui pientä mökkiä ympäröivän aidan nurkkaukseen. Kyyristyi orjantappurapensaansa taakse, hellitämättä katsettaan kasakasta.

Kasakka iski hevosta sapelin lappeella. Se alkoi pyöriä paikallaan, kohosi takajaloilleen ja teki hurjan hypäyksen sille suunnalle jonne Titka oli piilottautunut. Kasakka irvisti pähaaennustavasti, nykäsi kuolaimista ja pysäytti hevosensa. Tarkasteli jälleen vaanivasti ympärilleen, käänsi sitten hevosen ja löi sitä taas sapelin lappeella. Hevonen laukkasi takaisin ja katosi poikkikujaan. Puolipyörtynyt Titka ryömi esiin piilopaikastaan ja kyyristyneenä juoksi tienvartta pitkin, pysytellen koko ajan lähellä aitaa. Juoksi poikkikujan kulmaan, pysähtyi ja nurkan takaa tähysteli sille suunnalle jonne kasakka oli hävinnyt. Kauempaa näkyi pölypilvi ja sen keskellä viisi kuusi kasakkaa samanlaisissa karvalakeissa laukkasivat tietä myöten sapelit ojolla toinen toistaan kohti.

Etäämpänä, kadun päässä puolijuopuneet kasakat metsästäivät ihmisiä. Sapelit välkkyivät auringon valossa.

Karjakartanossa syttyi tulipalo. Paloi kolmessa eri kohdassa, samalla tontilla. Kaukaa kuului yksinäinen, epätoivoinen naisen kiljuna, toistui pari kolme kertaa ja vaiken. Samalla suunnalla kuului muutamia yksinäisiä laukauksia, ja taas kaikki vaiken. Kylässä oli jälleen taas kaikki liikkumatonta ja hiljaista, aivankuin yöllä. Koirat ulvoivat sydäntä vihlovasti. Ketjusta kuului epä-säännöllistä ammuntaa.

Titka kääntyi poikkikujaan, juoksi yli tien ja loikkasi tyhjään, pieniä akaasiapuita kasvavaan pihaan. Kompassui pihalla loikovaan sikaan, nousi ylös ja piilottautui tyhjään koirankoppiin . . .

VI.

Alussa hänestä tuntui aivan kuin hän olisi turvassa. Kopissa oli pimeää ja hiljaista ja seinän läpi tunkeutuvat äänet olivat lyhyitä ja elottomia. Yksinäiset laukaukset kajahtelivat siellä täällä ja kauempaa kuului hevosen kavoitten töminää... Pahanhajuinen likalätäkkö lainehti lattialla, tahrasi vaatteet ja muutenkin oli hänen epämu-kava maata. Jalat olivat ulkona ja huomattuaan tämän, alkoi häntä jälleen hirveästi peloittaa. Hän yritti puris-tautua yhdeksi möhkäleeksi, voidakseen vetää jalkansa koppiin, mutta se ei onnistunut sillä koppi oli liian pieni. Jalat jäivät pakostakin ulkopuolelle.

Jossain lähellä narahti ovi. Titka kurkisti lautojen raosta ja näki, miten nuori kasakka astui ulos tuvasta ja pitäen kivääriä kummassakin kädessään, hiipi äänet-tömänä koppia kohti.

Se oli Jefim, — sama Jefim, jonka kanssa he istuivat rinnakkain koulunpenkillä ja myöhemmin olivat hyviä ystäviä sekä kuhertelivat yhdessä tyttöjen kanssa. Puolit-tain pelon, puolittain toivon kannustamana työntyi Titka vieterin tavoin ulos kopista ja hypähti jaloilleen::

— Toveri... Jefim!?....

Kasakka hämmästy, irvisti sitten pahaennustavasti ja kohotti kiväärin tähtäysasentoon:

— Seis!... Pysy paikallasi, pirunpenikka!...

Mitään ajattelematta, ilman päämäärää, silmät ulos-pullistuneina pyyhähti Titka ulos pihasta viimevuotisten takkiaispensaitten ja nuorten akaasiapuitten peittämälle aukeamalle. Koko ruumillaan hän tunsu että häntä aje-taan takaa ja että kiväärinlukot kalisevat hänen takanaan. Kuula vingahti hänen korviensa ohitse. Hän kompastui matalaan pajupensaaseen ja yhdellä hyppäyksellä oli

sen toisella puolella. Juoksi perunapeltoa myöten, upoten pehmeään multaun ja kompastuen vakoihin. Läheni taloa tien varressa. Tien toisella puolella oli puolihajonneen pensasaidan suojaama aukeama, ja kauempana, — vihreän kaislikon peittämän lammen rannalla ryhmä taloja, samoin kuin lammen toisellakin rannalla, mäen päällä.

Etäämpänä, ei aivan kaukana, hän huomasi tytön. Tyttö ei hellittänyt katsettaan hänestä ja hymyili, muistuttaen hymyllään Dunjaa. Titka katsahti taakseen ja näki, että Jefim kivääri olalla juoksee häntä kohti, kasvoillaan samanlainen ilme kuin sillä kasakalla joka aikoi lävistää hänet keihäällään. Hän pysähtyi. Tyttö juoksi kauhistuneena talon porttia kohti, häviten sinne.

Ja kaikki, — Jefim, katu, taivas, — kaikki muuttuivat jälleen kodikkaiksi, niinkuin ennenkin. Kaikki oli lopussa. Hän marssi ketjuun, ja Sheptunov marssi, ja opettaja, ja Dunja, — leimahti ja sammui kuin kynttilä, kuoli. Titka täytti hyvin tehtävänsä... Näin piti käydä!... Hän käsitti uhrautuvaisuutensa ja sankaritekonsa. Kulki kuolemaa kohti ja oli varma aatteensa oikeudenmukaisuudesta. Näin on välttämätöntä!

Jefim saavutti hänet, mutta Titka ei liikkunut paikaltaan, silmäili vain tutkivasti Jefimiä. Irvistäen ja kiljaisten yritti Jefim iskeä Titkaa kiväärin perällä, mutta Titka hypähti syrjään ja koko voimallaan iski häntä käsille. Kivääri putosi maahan ja lensi kolisten syrjään. Jefim hypähti kissan tavoin eteenpäin ja iski hampaansa Titkan rintaan, ähisten ja voihkien, väännellen ruumistaan joka suunnalle. Titka tarttui häntä kurkkuun ja riuhtasi irti rinnasta. Vihlova kivuntunne sai hänet vielä enemmän tajuihinsa. Jefim läkähtyi, kiemurteli ja tuijotti Titkaa kauhusta jähmettyneillä silmillään. Korah-

teli ja honotti jotain epämääräistä. Vähitellen lyyhistyi hän kokoon. Titka jätti hänet rauhaan, ja Jefim rötkähti koko painollaan pölyiselle tielle.

Kulman takaa näyttäytyi ryhmä epäjärjestyksessä kiiruhtavia sotilaita, valkoiset nauhat lakeissa. Pölypilvi kulki heidän mukanaan, kietoen sisäänsä koko joukon. Miesten kasvot olivat mustat liasta, ainoastaan silmät ja valkeat hampaat välähtelivät, ja se sai koko joukon näyttämään hurjalta villilaumalta.

Lähestyivät kivääreineen:

— Keitä olette?...

Jefim hypähti kiireesti ylös. Hän puhui kiireesti, vuoroin nauraen, vuoroin itkien:

— Se on Titka... Aikoi lyödä minua... Totta, teidän jalosukuis... Ryösti kiväärin minulta... Bolshevikki... aivan selvä asia...

— Ja sinä, kuka sinä olet?...

— Kasakka, teidän jalosukuisuutenne,... Jefim Toptsih...

— Ja tuo?

— Kyläläinen, teidän jalosuk... pakeni ketjusta... kompastui... piilottautui koirankoppiin... yritti paeta... ja sitten... aikoi lyödä minua... aivan tosi...

Jefim puhui melkein henkeään vetämättä ja hänen kasvonsa vääristyivät riemusta.

— Mutta minä opetin häntä, teidän jalosukuisuutenne...

— Muutamat kädet tarttuivat Titkaan, työnsivät hänet toisten joukkoon ja kulkue jatkoi matkaansa. Titka huomasi, että hänen vierellään kulki parikymmentä talonpoikaa, samanlaisia vankeja kuin hänkin. He eivät huomanneet häntä, kulkivat yhdessä ryhmässä kuin lampaat,

kasvoillaan synkkä, puolittain pelon ilme. Matkan varrella häntä pari kolme kertaa tuupattiin kiväärinperällä takaapäin :

— No, no... kävele, kävele, niinkauan kuin vielä olet hengissä... Muka sotilas sinäkin, per...rrr...kele!

Kadut olivat tyhjät, kuten ennenkin, ja kaikkialla valitsi syvä hiljaisuus. Ammunta oli tauonnut ja etäämpänä maantiellä marssivat kasakat, yksittäin ja parittain, kiirehtimättä, lyhyin askelin. Siellä täällä tavattiin ruumiita. Ne olivat omia, kyläläisiä. He olivat varmaankin yrittäneet paeta tietä myöten ja tulleet ammutuksi lokausten vaihdon aikana. Makasivat tiellä, kasvot alas päin. Siellä täällä näkyi tiukasti sidottuja nyyttejä...

VII.

Saavuttiin kentälle ja asetuttiin kirkon vieressä sijaitsevalle puistokujalle, vastapäätä koulua. Kasakoita, sotilaita ja ratsumiehiä saapui ryhmittäin joka suunnalta. Vangit vietiin syrjään, puistokujan päässä sijaitsevalle aukeamalle. Heille annettiin määräys istuutua ja riisua jalkineensa. Kuuliaisina, kauhun ilme puolijähmettyneissä silmissään, vapisevin käsin riisuiivat he jalkineensa. Pitkätukkainen kasakka heitteli jalkineet syrjään, yhteen läjään. Sitten komennettiin heidät riisumaan housut, takit ja mekot. Tämänkin määräyksen täyttivät he yhtä nöyrästi ja kuuliaisesti, saman kauhun ilmeen poistumatta heidän katseestaan. Sama kasakka kokosi vaatteet syliinsä ja vei samaan läjään jalkineitten kanssa.

Titka seisoj liikkumatta ja katseli koulun pihalla leikkiviä lapsia. Ei riisuutunut niinkuin toiset, — ei kuullut

määräystä. Kasakka lähestyi ja tuuppasi häntä kiväärin perällä :

— Täytä määräys! Riisu housut, riisu saappaat... Bolshevikki-menshevikki, ha...haa!

Titka katsoi häneen kummastuneena. Kääntyi pois ja työnsi kädet syvälle housun taskuihin. Kasakka raivostui ja iski kiväärinperällä häntä selkään. Titka horjahti, pyörähti ympäri paikallansa, mutta ei kaatunut.

— Riisutko!?... Bolshevikki... koira!....

Titka katsahti uudelleen ja ihmetellen kasakkaan. Ymmärsi. Vastasi hiljaa ja tyynesti :

— En riisu... Riisu itse, kun en enää kykene vastustamaan....

Kasakan kasvot muuttuivat harmaiksi, hän irvisti ilkeästi ja huitasi uudelleen kiväärinperällä, mutta kohdattuun Titkan katseen pysähtyi. Päästämättä katsettaan Titkasta, laski hän kiväärin alas. Kääntyi hitaasti ja poistui, mutisten itseksensä.

Joukko upseereita saapui uuden vankilauman kanssa. Taaskin olivat kaikki omia, — omasta kylästä. Heidän joukossaan Titka huomasi saman pojan, jonka hän tapasi vallankumouskomitean edustalla, ja vanhan tati Perederihan, — saman joka muutama päivä sitten löi viereisessä kylässä vangittua kenraalia kepillä päähän ja sylki vasten silmiä. Vanhus hymyili häpeillen. Kuljeskeli joukon keskellä ja mutisi yhtä ja samaa :

— Hyvät ihmiset!... Mitähän he minustakin ottavat? Minähän olen vanha ja sokea... vanha ja sokea... Molemmat poikani on sota vienyt... kaatuivat Saksan rintamalla... Ja minä, — vanha ja sokea... Mitä minusta ...

Eikä mitenkään tahtonut rauhoittua. Mutta kukaan ei

kiinnittänyt häneen huomiota. Kaikki olivat aivan kuin kuuroja.

Koulun pihalla leikki kaksi poikaa. Toinen kuusivuotias, mustapukuinen, pää pitkien vaaleitten kiharoitten peittämä, — toinen likainen ja vallaton, luultavasti koulun yövahdin poika. Heittelivät kumipalloa koulun seinää vasten ja tavottelivat sitä kiinni. Helakasti nauraen työntelivät he toinen toistaan ja riitelivät.

Mutta Perederiha yhä kulki paikasta toiseen alusvaatteisillaan istuvien vankien keskellä ja mutisi:

— Sanokaa, hyvät ystävät... Minähän olen vanha ja sokea...

Taaskaan ei hänelle vastattu: luultavasti ei kukaan kuullut eikä nähnyt häntä.

Jossain syrjässä kuului komennus, sille vastasi kaikuna toinen, mutta lähempänä. Poppelipuitten varjossa lepäävät upseerit ja sotilaat hypähtivät ylös ja asettuivat kii-reesti kahteen riviin, kiväärit jalalle ja katse maantielle päin. Puistokujaa kohti ajoi kenraali, valkoisella hevosella, valkoisessa viitassa ja valkoinen karvalakki päässä.

— Asen...nn...to!...

Kenraali läheni rivejä ja mutisi huolimattomasti jotain käsittämätöntä.

— Toivomme terveyttä, teidän ylhäisyytenne!...

Kenraali ajoi pitkin rintamaa ja Titka kuuli, miten hän kylmästi ja ankarasti lausui:

— Kiitoksia pojat erinomaisesta työstämme!...

— Ahkeruus ilomme, teidän ylhäisyytenne...

Kenraali kutsui upseerin luokseen ja kuiskasi hiljaa hänelle jotain. Upseeri kiiruhti toimekkaana puistokujan päähän ja ärjyi:

— Hei, te siellä, aasialaiset!... Toimittakaa vangit tänne!... Sukkelaan!...

Kasakat heittivät kiväärin olkapäille ja huitasivat käsillään:

— Hyvä on!...

Vangit nousivat ja lammaslauman tavoin, vahtien saattamina kulkivat hitaasti kenraalia kohti. Puistokujaan saavuttua huitasi kenraali ratsupiiskallaan ja pysäytti heidät. Ajoi hevosellaan aivan joukon keskelle. Vangit asetettiin puoliympyrään hänen ympärilleen. Jostain ilmaantuivat kyläläisetkin ja asettuivat puoliympyrään vankien taakse.

— Minkätähden poika on vangittu? Hei, sinä pirunpenikka, kuka olet?

— Omakyläläinen... rasvaamaton... kuiva...

— Mitä?

— Ei mitään... oman tyhmyyteni tähden jouduin kiinni... Mutta ei kaikki sentään ole tyhmiä... on niitä viisaitakin...

— Mitä...ää?... Porsas...

Väkijoukko hymyili.

— Mistä tuo poika oikeastaan on?

— Vangittu kylän ulkopuolella ase kädessä...

— Minkätähden sinulla oli ase kädessä? Mistä sinä olet aseesi saanut?

Poika katsahti kenraalia suoraan silmiin, katsahti tovereihinsa ja hymyili. Huomasi Titkan, ilostui ja nyökkäsi päätään: "Ei mitään, älä pelkää!"...

— Mistä olet saanut aseesi?... Olitko bolshevikkien kanssa?... Mitä teit kylän ulkopuolella?...

— Ammuskelin harakoita...

— Mitä harakoita?

— Aivan niin, valkokylkisiä harakoita . . . Pudottelin kadeteilta olkalappuja . . .

Poika katseli edelleenkin kenraalia julkeasti ja hävyttömästi.

— Aliupseeri, — kenraali huitasi ratsupiiskallaan.

— Ymmärrän!

Aliupseeri tarttui pojan käsivarteen ja veti ulos joukosta. Poika raivostui, riuhtasi itsensä irti upseerin käsistä. Työnsi kädet syvälle housuntaskuihin ja silmät välähtivät pahaennustavasti. Kulmakarvat rypistyivät suuttumuksesta kalpealle otsalle. Poskilihakset jännittyivät, muistuttaen tiukalle pingotettua köyttä.

— No, mene, mene! . . .

— Älä ärjy . . . kynnet irti! . . .

— Oho, katsos mokomaa! . . . Senkin ryökäle! . . .

— Ja sinä pidä kyntesi kauempana . . . Roisto . . . Liian vähän teitä vielä ennätettiin tappaa . . .

· Upseeri katseli kummastellen poikaa.

— Katsos vain, hyttysen piikki! . . .

Tarttui nauraen pojan korvaan. Poika hyppäsi käärmeen lailla syrjään.

— Älä koske, valkoinen koira! . . .

Upseeri rypisti kulmakarvojaan ja punastui. Eikä oikein itsekään käsittänyt, oliko hän loukkaantunut vai muuten hämmästynyt. He katselivat tutkivasti toinen toistaan silmiin, ja yhdessä silmänräpäyksessä koko olemuksellaan tunsivat, että he molemmat ovat tuomitut, että molemmat lentävät kohti kuilua, että he molemmat ovat ikäänkuin pölyhiukkasia suuren rajumyrskyn käsissä. Upseeri kääntyi vaieten pois päin ja synkkä ilme kasvoiltaan vei pojan vanhan muurin luokse ja jätti kiväärillä varustetun kasakan haltuun . . .

Titka tunsu mitenkä joku tarttui hänen käsivarteensa ja raapien kynsillään hänen käsiään kiskoi puistokujalle päin. Hänen vierellään kulki mahdottoman suuri, kivi-möhkälettä muistuttava olento, joka tuoksui hielte, viinalle ja mahorkalle. Titkan olo kävi sietämättömäksi.

— Päästä irti, senkin roikale . . . Kulje itse . . .

Kasakka ähisi ja puhisi ja oli läkähtymäisillään.

— Tapan, senkin pirunpenikka! . . .

Titka asteli pitkin askelin eteenpäin, katsahtamatta sivuilleen. Veri kiehui hänen sydämässään, joka komerossa. Oli ikäänkuin kahlehtimattoman voiman ja hurmauksen tasainen laine olisi heiteltyt häntä. Hänestä tuntui että hän keinuu äärettömän suuressa keinussa ja näkee, miten poppelit ja pilvenhattarat purjehtivat huojuen avaruudessa. Jossain kaukana, ehkä joen toisella puolella tai ehkä hänen omassa rinnassaan, — suuri väkijoukko laulaa valtavaa laulua, — laulua, joka muistutti äärettömän kaukais-ta kirkonkellojen ääntä . . . Titka keinui näkymättömässä keinussa, hänen kanssaan keinui koko autereen peittämä ympäristö, ja keinun tahdissa tulvien lainehtii etäisyydessä laulun sävel . . .

Poika tarttui hänen käteensä. Vapisi hermostuneesti, hampaansa kalisivat.

— Minä en anna heidän koskea itseeni! . . . En ole mikään räkänokka . . . Monta heikäläistä olen kumoon pyöräyttänyt . . . Ampua saat, mutta pidä kyntesi kauempana! . . .

Nenä tuhisi ja puolittain lumotut silmät olivat lakkaamatta kiintyneet väkijoukkoon.

— Sinun nimesi on Titka, eikö niin? Minun nimeni on Boris! . . . Me olemme yhdessä . . . Kun meidät ammu-taan, me olemme vierekkäin . . . Eikö niin?

— Minua janottaa . . . — sanoi Titka, yhä kuunnellen kaukaista laulun säveltä . . .

VIII.

Kenraali ajoi tiehensä ja vangit vietiin hänen jälkeensä alas joelle.

Neljä nuorta ja iloista, piiskoilla varustettua kasakkaa lähestyi heitä. He naureskelivat ikäänkuin pahankuriset pojat ja pyöriskelivät Perederihan ympärillä. Yksi heistä tarttui hänen käsipuoleensa ja näytellen kohteliasta hienon maailman miestä, kuljetti hänet poppelin alla olevalle penkille. Toiset kulkivat heidän jälessään naurusta pakahtuen. Perederiha höpisi puolipyörtyneenä :

— Pojat, minähän olen vanha ja sokea . . . Eihän minusta ole tytöksi . . . Ja te olette nuoria ja iloisia . . . iloisia ja nuoria . . .

Kasakat vääntelivät ruumistaan naurusta. Perederiha asetettiin istumaan penkille. Kasakka, joka häntä kuljetti, ärjäsi vihaisesti :

— Pitkällesi! . . .

Perederiha mutisi jälleen jotain käsittämätöntä. Kasakka huitasi ruoskallaan. Vanhus kiljasi ja vaiken. Kasakka tuuppasi häntä, hän putosi pitkälleen ja jäi liikkumattomaksi. Kaksi muuta kasakkaa vetivät hameen korville ja Titka näki hoikat jalat, sukansiteet polvien alapuolella sekä laihat lanteet.

— Kuritetaanpas sitä vanhaa noitaa! . . .

Yksi kasakoista istuutui hänen likaisille jaloilleen, toinen piteli käsillään hänen päätänsä. Kolmas, mielipuolen ilme kasvoillaan huiteli häntä ruoskalla paljaille takalihaksille. Vanhus korisi ja voivotteli, ja koko ruumis nytkäh-

teli. Pian hän vaikenä. Mutta kasakka yhä jatkoi ruoskimistaan ja jokaisen iskun jälkeen tulvi hänen suustaan puoliläkähtyneitä ääniä:

— Ääh... hh... ääh...hh!...

Ja kasvot vääristyivät humalaisen ilkeään hymyyn.

Se joka istui jaloilla, nousi ylös ja huitasi välinpitämättömästi kädellään:

— Riittää, pojat!...

Kasakat alkoivat kierrellä savukkeita. Yksi heistä veti nuoran taskustaan, nousi penkille ja alkoi kiireesti ja taitavasti kiinnittää sitä puun oksaan.

— No, pojat, määräys on täytettävä...

Kasakka veti hameen vatsalle saakka, teki siitä säkin, peitti siihen Perederihan kädet ja veti liepeen solmuun. Kaksi muuta nostivat hänet ylös ja ensimmäinen pujotti silmukan hänen kaulaansa.

— No, keinu on valmis!...

Ja poistuivat.

— Tyhmät harakat!... Pyövelit!... Naisen hirtitte, — pitäkää rievutkin hyvänänne... Reppurit!... lumpurit!...

Se oli poika, joka nauroi hermostuneesti. Kasakat katsahivat ympärilleen. Hämääntyen pyörivät paikallaan ja kiroilivat. Yksi heistä uhkasi ruoskalla.

— Kyllä minä sinulle työnän tulpan kurkkuusi...

— Harakat, valkoryssät!... Akkojen pyövelit!...

Joen suunnalta kuului laukauksia ja heti sen jälkeen väkijoukon sekaista ulvontaa. Oli epäselvää, oliko se kairaku, joka vastasi joelta, vai oliko se kuolevain kiljunta. Ja taas kuului hajanaisia, rummupärinän tapaisia laukauksia, ja taas eläimellinen kiljunta...

Kaksi kasakkaa, jotka vartioivat Titkaa ja Borista,

tyrkkäsivät heitä kiväärin perillä ja ajoivat kirkkoaidan luo. Poika kulki suorana, aivan kuin aikuinen, — ainoastaan värisi, sillä hänen oli kylmä. Sylki valui hänen suustaan. Hän yski, ja yskän seassa kuului huokaava valitus.

— Hän luulee, että pelkään . . . Monta teitä roistoja olen tappanut . . . Minusta on nyt samantekevää . . . halveksin teitä koko sydämeni pohjasta . . . Älä pelkää, Tit . . . astu rinnallani . . . anna tänne kätesi . . .

Titka kuuli aivan kuin unen läpi, mitä poika puhui, ja ymmärsi häntä. Tunsi yhden asian, — hän kulkee jonnekin, ei, ei kulje, vaan purjehtii, keinuu laineilla. Kulkee ja purjehtii kauan tulisessa autereessa. Aika näytti hänen silmissään tulenkeltaiselta, tasaiselta kuilulta, joka palavana ryöppynä ui etäisyyteen ja sen keskellä haamujen tavoin hyppivät ja karkeloivat monikulmaiset ja epämääräiset piirteet, jotka muistuttivat taloja, puita, pilviä, viljapeltoja ja maanteitä. Ja tämän palavan kuilun keskellä kultaisen mehiläisen tavoin tanssi ja hyppi lakkaamaton kipinäsade. Ne lävistivät hänen rumiinsa ja soivat kaukaisten kutsuvien kellojen kaltaisina . . .

Ja taas hän uneksi: hän keinuu avaruuden keinussa, ja hänen kanssaan keinuu ja ui koko maailma. Ja kultaisen kipinäin kutsuva soitto kaikui Dunjan hiljaisen naurun kaltaisena. Tyttö keinui hänen kanssaan, elävänä, kokonaan toisenlaisena kuin ennen, — kevyenä, läheisenä ja rakkaana, — samanlaisena kuin silloin, kun hän tähtikaaren alla ryömi hänen luokseen ampumahautaan. He imeytyivät toinen toisiinsa ja yhdessä keinuivat aurinkoisen kuilun hehkuvassa ilmapiirissä . . .

Heidät asetettiin aidan viereen. Kasakat asettuivat muutaman askeleen päähän heistä, ja kumpikin yht'aikaa komensi :

— Pitkällesi, ... No! ...

Titka kuuli hämäästi tämän eikä tajunnut mitään. Poika riuhtoi hänen ympärillään, aivankuin sidottu ja huusi tylsistyneenä:

— En käy pitkälleni! ... Tässä! ... Me molemmat ... tässä! ...

Kasakat nostivat kiväärit tähtäysasentoon, ja pojan huudon vaimensi kaksi lyhyttä, kumajavaa laukausta ...

Sirkus Beppo & Co.

I.

21 p:nä syyskuuta 1920 olivat Reshetilovkan kylän asukkaat — ensin lapset ja sitten aikuiset — kovin kuuksissaan ennenkuulumattoman tapauksen johdosta. Pyhän Barbaran kirkon edustalla sijaitsevalle kentälle, jota tähän saakka oli koristanut kaljaa ja muita "virvotusjuomia" kaupustelevan kaali-Saaran lautakoju, oli aikaiseen aamulla kohonnut omituisen näköinen ja kaikinpuolin ihmeellinen rakennus. Se muistutti suurikokoista pitkänomaista puulaatikkoa, joka oli kohotettu neljän pyörän varaan. Laatikon kylkeen oli maalattu suurin kirjaimin: "Sirkus Beppo & Ko", ja kummallekin puolelle oli maalattu kaksi ilveilijän naamaa, niin suuressa määrin mielikuvituksen tuloksia että täti Agafiina, jonka kunniaksi laskettiin tämän kummallisen ilmiön "löytö", kolme kertaa sylkäsi näihin jumalattoman näköisiin naamatauluihin, pelastaakseen Reshetilovkan kylän asukkaat mahdollisilta ikävyyksiltä.

Tämä seikka — kahden naaman olemassaolo — itse asiassa antoikin laatikolle niin ennenkuulumattoman ulkonäön, että monet Reshetilovkan asukkaat, kokonaan unohtaen asumuksensa, taloutensa ja muut jokapäiväiset huolensa, kauan ja perusteellisesti tarkastelivat maalattua laatikkoa ja lausuiivat kaikenlaisia mahdollisia arveluja moisen eriskummallisen kapineen merkityksestä ja tarkoituksesta. Täti Agafiinan teko sai reshetilovilaiset kallistumaan siihen johtopäätökseen, että se oli "kommuunia",

joka oli saapunut, poistaakseen kirkosta jumalan ja jumalaidin kuvat ja asettaakseen niitten tilalle edellämäinitut hirveännäköiset naamataulut punaisine nenineen ja tupsupäisine lakkeineen.

Koko kylän vallannut levottomuus lauhtui jonkun veran, kun laatikon ovi avautui ja suurikokoinen, topattuihin sotilashousuihin ja raitaiseen kudottuun villapaitaan puettu vankka mies hypähti maahan. Suusta törrötti pitkä, mahtava piippu, jonka porsliininen pesä oli tarkoitettu ainakin neljänneskilon "latausta" varten. Laatikon asukas sylkäsi kylmäverisesti pyhitettyyn reshetilovilaiseen maahan, katsahti ympärilleen, jäi tyytyväiseksi, ja yhtä kylmäverisesti piippua imeskellen astui kunnioittavasti kahtia jakaantuvaa uteliaitten joukkoa kohti, suunnaten askeleensa taloon, jonka oven päälle oli kirjoitettu "Kyläneuvosto".

Kaikki tämä tapahtui koleana, likaisena syysaamuna, ja kello kolmeen mennessä alkoivat kehittyä tapahtumat, jotka kokonaan jättivät varjoon pyörillä varustetun laatikon saapumisen, naamat laatikon kyljessä, toppahousuisen, paksun miehen, vieläpä pienen aasinkin. Tähän mennessä Beppo — yllämäinitun housuparin omistaja — jo omasi allekirjotuksilla ja leimalla varustetun paperin. Paperissa mainittiin, että hän — Karl Beppo — on oikeutettu iltasin järjestämään gala-monstr-non-plus-ultra-näytäntöjä ja esittämään hevosia ja muita kouluutettuja eläimiä sekä myöskin muita voimistelu-, tanssi-, pila- ja taikatemppuja.

Kirkkoaitaan kiinnitetty suuri ilmotusplakaatti julisti tästä kylän asukkaille, mutta ainoastaan kaksi henkeä — lukkari Nikita ja kyläneuvoston kirjuri Emeljanov — ennättivät sen lukea. Tämän jälkeen se hävisi tuntemattomalla tavalla: pahat kielet jälkeinpäin kertoivat että se

kaunisti — rinnan jumalankuvain kanssa — kyläneuvoston sihteerin Sosipatra Jegudilovin pirtin peränurkkaa . . .

II.

Kaikki tämä tapahtui, kuten aikaisemmin oli mainittu, aamulla, ja noin kello kolmen aikaan päivällä ajoi koulun eteen, jossa esikunta sijaitsi, ylt'yleensä lian peittämä moottoripyörä. Jarruttaen äkkiä täydessä vauhdissa olevan koneen, pyyhkäsi pyörän selässä istuja hihallaan lian peittämiä kasvojaan, työnsi vahtisotilaalle kirjeen ja ajoi edelleen, roiskuttaen kuraa ympärilleen ja häviten lopulta tien mutkaukseen.

Eskadroonan komentaja, laiha ja pieni pukinpartainen mies, kulunut englantilainen sotilaslakki takaraivolla, haukotteli kirjavan kymmen-kilometrimittakaavaisen kartan päällä. Hiukset törröttivät lakin alta, punaiset turvonneet silmät olivat syvälle kuoppiin painuneina. Haukotellun lomassa muisti hän joskus teelasin olemassaolon; ryyppäsi pari kulausta ja uudelleen painoi nenänsä kartan monimutkaisiin viivoihin ja pisteisiin.

Nähtyään kirjeen, havahtui hän ja luki tarkkaavasti:

“290 sapelia ja kolme tykkiä käsittävä kapinallisten joukko kiirehtii joukkojamme vastaan. Perääntykää metsään, ja ryhtykää taisteluun vihollisen kanssa, jatkakaa tarkkaa tiedustelua alueellanne.”

Komentaja haukotteli, veti vyönsä kireämmälle ja astui ulos rappusille. Ja viiden minuutin päästä ratsuväkieskadroona budennovka-lakeissaan kokoonkäpristyneen komentajansa johdolla ajoi hiljaista laukkaa pitkin Reshetilovkan kujia, häviten lopulta samaan tienmutkaukseen jonne moottoripyörä hieman aikaisemmin oli hävinnyt.

Tämä tapahtuma, jolla oli erittäin suuri merkitys Reshetilovkan kylälle ja sen asukkaille, tapahtui melkein huomaamatta, osittain sen vuoksi, että sotilasjoukkojen liikehtiminen oli aivan jokapäiväinen ilmiö, osittain senkin vuoksi, että kirkkoaukeamalla sijaitsevan laatikon asukkaat alkoivat osoittaa elonmerkkejä, niin mieltäkiinnittäviä, että jonkun ajan kuluttua koko Reshetilovkan asukkaat, korkeimman vallan omistajat — kyläneuvosto — etunenässä, olivat kentällä, pysähtyen kunnioittavan välimatkan päähän, katsellen outoa ja toistaiseksi maksutonta näytelmää.

Muutamien suosiollisten korvatillikoiden avustuksella vedettiin laatikosta esiin paikattuun trikoopukuun puettu kymmenvuotias poika, joka viipymättä alkoi jaella aasille äsken saamiaan korvatillikoita korkoineen, pannen kulkusilla varustetut suitset sen päähän ja kiinnittäen aisojen virkaa toimittavat köydenpätkät pieniin värillisiin, vaha-kankaalla koristettuihin kärryihin. Tämän lisäksi sidottiin laihan hevosraukan selkään tasapohjainen satula, pää taivutettiin melkein polvien tasalle niin että kaula muodosti sirkushevoselle ominaisen joutsenkaulan. Kaikkien näitten yksinkertaisten temppujen päätyttyä kantoi nuori, korkeihin säärystimiin puettu mies vaunuista monivärisillä nauhoilla koristetun tytön ja asetti hänet satulaan. Loppujen lopuksi kömpi vaunuista esiin mahdottoman lihava mies, kiinnitti harmonikan remmillä olkansa yli ja kulkue lähti liikkeelle. Ensimmäisenä kulki mies piippu hampaissa, sen jälkeen aasin perään valjastetuissa kärryissä poika, käsissään suuri ilmotusplakaatti, joka lupasi Reshetilovkan asukkaille yhdeksän hyvää ja kahdeksan kaunista, sitten nuori mies, taluttaen suitsista hevosta, jonka selässä istui edellämainittu tyttö, ja viimeisenä kulki lihava nainen,

loihtien erinomaisella innostuksella harmonikasta esiin mitä erilaisimpia ääniä.

Ällistyneet reshetilovilaiset seisoivat suut seljälläan niitten 20 minuutin aikana, jonka kulkue tarvitsi kiertääkseen ympäri Reshetilovkan, ja Sosipatra Jegudilov, ollen erinomaisen herkkä kaikille ulkonaisille vaikutteille, seurasi ennenkuulumattoman innostuksen valtaamana kulkuun jälessä, muodostaen huomattavan ja mielenkiintoisen lisän kirjajaan sirkuslaisten ryhmään. Hänen esimerkkinsä vaikutti tarttuvasti ällistyneihin reshetilovilaisiin, jotka 20 minuutin loppupuolella myös liittyivät kulkueeseen, päättäen sen juhlallisesti kirkkoaukeamalle, jossa Karl Beppo ilmoitti kokoontuneille ensimmäisestä gala-mons-non plus-ultra-näytelmästä, joka tapahtuu tänä iltana tällä samalla kentällä.

Kaikki tämä päättyi noin kello neljän aikaan iltapäivällä . . .

III.

. . . ja kello kahdeksan aikaan illalla kyläneuvoston portinpylväessä roikkuivat Sosipatr Jegudilov, kirjuri Emeljanov ja kylän miliisi, jotka eivät ennättäneet aikaan paeta. Kirkkoaukeama oli täynnä ratsumiehiä, sotilasvankkureita, tavallisia kuormarattaita, joka suunnalla vilisi aseistettuja miehiä villapaidoissa, kauhtanoissa, topatakeissa, vanhoissa sotilassinelleissä, — sanalla sanoen mitä erilaisimmassa vaatetuksessa, joka oli puoleksi peitetty kuularuiskunnauhoilla, kymmenillä käsigranaateilla, patruunavöillä, monilukuisilla olkaremmeillä, — mitä sotkuisimmalla asekoelmalla, josta kokematon ihminen ei milloinkaan olisi päässyt selville.

Kun epäsäännöllinen ammunta oli hiukan heikentynyt, kun hirtetyt eivät enää kiinnittäneet hirttäjäin mielenkiintoa eikä uusia hirtettäviä enää ollut, kiintyi aseistettujen miesten huomio eriskummalliseen, kankaasta tehtyyn rakennukseen, joka piirakan tavoin oli kohonnut kärryjen viereen. Kärryissä oli parhaillaan käynnissä kiihkeä neuvottelu.

Beppo vaati, Beppo määräsi, Beppo kiroili:

— Piru viekoon! Ainoa hyvä saalis koko näytäntökautena. Juuri teidän tähtenne pitää näytäntö jättää pitämättä. Kuuletteko te? Minua alkaa kyllästyttää paleluneet perunat ja mädät sillit, talvi on ovella — Donnerwetter! — käsitätkö te mitä on talvi? Missä me talvella esiinnyimme? Tämäniltainen kassa turvaa meidät koko talveksi. Enrico, otatko sinä Leonoran vaimoksesi? Otat? Hyvä, minä lupaan teille 50 prosenttia tuloista, mutta piru soikoon, tänä iltana on meidän esiinnyttävä! Esiinnyttävä, kuuletteko te? esiinnyttävä! Enempää en halua kuunnella.

— Kunhan emme vain häviäisi...

— Emme häviä, tulos on aivan varma. Minä annan teille 50 prosenttia tuloista. Oletteko ajatellut tätä seikkaa, Enrico? Onhan sinulla pää harteillasi eikä kaalinpää...

— He ovat kaikki juovuksissa ja Leonora...

— Leonora! No ja sitten? L e o n o r a! Hyvä, minä annan sinulle asian vaaranalaisuuden vuoksi 60 prosenttia, ymmärrätkö? Sinulle ja Leonoralle. No? Kättä päälle! Ja nopeasti pukeutumaan! Tänä iltana me esiinnyimme, kokoomme hyvät rahat ja voimme huoletta elää talven yli. No, lapsukaiset, yks, kaks, kolme, pukeutumaan, kuuletteko!

Kymmenen minuutin kuluttua seisoivat Beppo klovnin-

puvussa ja kasvot maalattuina sirkuksen ovella esitelmöiden uteliaalle kansanjoukolle :

— Kunnioitettavat kansalaiset! Käyttäkää hyväksenne ennenkuulumatonta tilaisuutta. Pääkaupunkilainen sirkus Karl Beppo antaa Reshetilovkan kylässä ainoastaan yhden gala-näytännön. Esitetään ainoastaan mielenkiintoisia numeroita. Tasapainotaiteen ihmeitä voittamattoman Enrikon esittämänä, Herkules-nainen, maailmankuulu ratsastajakaunotar Leonora, kumminen ihmelapsi ja paljon muita yhtä huomattavia numeroita. Lopuksi suuremmoinen pantomiimi kaikkien näyttelijöitten sekä yleisön osanotolla. Halloo!! Hei, sinihousuinen nuorukainen, minulta saa ostaa pilettejä. Kiiruhtakaa, ennenkuin on myöhäistä, ainoastaan yksi näytäntö. Kiirehtikää näkemään, kiirehtikää kuulemaan, kiirehtikää ostamaan pilettejä, ennenkuin ne ovat loppuunmyytyt . . .

. . .Kun Enrico harmonikan sävelten kaikuessa astui areenalle ja alkoi esittää uhkarohkeita hyppyjä, oli hän huomattavan mielenliikutuksen vallassa. Beppo huomasi tämän. Hän tiesi syyn Enrikon levottomuuteen. Hän oli itsekin levoton. Senvuoksi ei hänelle ollut ollenkaan odottamatonta, kun karryjen suunnalta yht'äkkiä kuului Leonoran huuto :

— Enrico! . . .

Tämän huudon kuuli ainoastaan Beppo, mutta jo hänen kasvojensa ilmeestä Enrico käsitti mistä on kysymys ja lopettamatta esitystään, syöksyi ulos teltasta juopuneen katselijajoukon kättentaputusten seuraamana.

Karryjen luona, satuloidun hevosén vieressä seisoi Leonora. Muuan leveällä remmillä vyötetty turkkiin puettu mies, pistoolikotelo vyöllä, piti Leonoraa vyötäisistä ja hänen viinanlöyhkäinen hengityksensä tunkeutui aivan

Leonoran kasvoihin. Hänen kylmät kätensä tapailivat Leonoran rintaa, puolimädännyt kangas repesi, koristeet tippuivat maahan ja alaston rinta välähti pimeydessä. Enriko, joka oli silmänräyksessä pysähtynyt, hyökkäsi miehen kimppuun, painaen hänet maahan. Mies veti esiin revolverinsa ja ampui, mutta ei osannut. Sensijaan laukaus kuului yli harmonikan äänen, yli Beppon huutojen, tärisytti asestettujen miesten korvakalvoja ja kaikui ympäri kylää.

Ensin vaikenä Beppon ääni, harmonikka pysähtyi puoliääneen, sen jälkeen vallinneen hiljaisuuden katkaisi pitkä, epätoivoinen kiljunta, sekasotkuinen ammunta, johonkin pehmeään esineeseen kohdistuvat lyönnit, jonkun avunhuudot, kylän koirien ulvonta, hevosten pärskyminen, kymmenien ihmisäänien epäselvä sorina . . .

Vasta puolen tunnin kuluttua oli kirkkoaukeamalla jälleen kaikki rauhallista. Kuului ainoastaan lyhyitä, katkonaisia komentosanoja, ja ratsumiehet mitä kirjavimmisissa pukimissaan hävisivät pitkänä jonona näköpiiristä.

Kirkkoaukeama tyhjentyi. Rikottujen kärryjen ääri-viivat häämöttivät epämääräisinä pimeydessä. Ja kun yksikään ääni ei häirinnyt vallitsevaa hiljaisuutta, ryömi kirkonvartija Pankratij ulos vahtituvasta, kömpi aitauksen luo ja veti hätäkellon nuoraa.

Mutta hätäkellon ääntä ei kuullut kukaan. Kirkon portin yläkaareissa hiljaa huojuen roikkuivat rivissä sirkuspukujen riekaleihin puetut ruumiit . . .

Tämä tapahtui kello kaksitoista yöllä . . .

Agitaattori

I.

Toimeenpanevan komitean puheenjohtaja kysyi :

— Onko teidän revolverinne kunnossa?

— Kunnossa, luullakseni, — vastasi Jerohin, tunnustellen oikealla kädellään vasemmalla puolella riippuvaa vanhaa revolverituppea, josta kädensija törrötti. — Entä sitten?

— Minun täytyy huomauttaa teille, että Monakkova, jonne olette menossa, on hyvin pimeä kolkka. Ja sitten sissijoukot . . .

— Olkoon. Meidän toimmemme on sellaista . . .

— Niin, luonnollisesti . . . Mutta kuitenkin minun velvollisuuteni on varoittaa teitä . . .

— Hyvä on. Kiitoksia. No, hyvästi, toveri.

Puheenjohtaja ojensi kätensä likaisella vahakankaalla päällystetyn pöydän yli. Hänen silmistään olisi voinut nähdä että hänen ajatuksensa olivat jo muualla. Mutta kuitenkin hän vielä kysyi :

— Onko teillä jo määräys hevosen saantia varten?

— On. Ja hevosetkin ovat jo valmiina.

— Niinkö . . . no sehän on hyvä. Onnea matkalle.

Jerohin meni kanslian läpi portaille. Kansliassa, jossa hiljaisuutta häiritsi yksitoikkoinen, kaikenlaisilla sivuäänillä höystetty kirjutuskoneen naputus, haisi vahvasti omenalta ja mahorkalta ja tuuli toi avoimesta ikkunasta heinän ja tuoreen lannan tuoksua. Ja jo näitten tunnusmerkkien avulla voi aivan hyvin huomata, miten pimeä

ja etäällä kaikesta muusta maailmasta pitäjä oikeastaan oli.

Komitean portaitten edessä odottivat hevoset, ympärillään muutamia talonpoikia. Heinät, hevoset ja lanta tuoksuivat täällä vielä enemmän.

— Hei, toverit, — huudahti Jerohin ääntään korottaen, siristäen silmiään syksyisen auringon hopeanhohtavilta säteiltä. — Kuka teistä on Monakkovasta?

— Sitäkö kutaattoria kyytiin, häh? — kysyi joku kärriksen takaa.

— Niin juuri, minua . . .

— Minähän se . . . Käy pois istumaan. Hetikö lähdetään, vai?

— Vaikkapa vaan.

— Sitähän minäkin . . . Matka on pitkä ja päivällis-aikakin on jo ohi . . .

— Käy vaan hakemassa tamineet tuvasta.

— Ne on jo kärryillä. On siinäkin tamineet: vanha palttooresu ja laukku. Matkustavainen, tottavieköön! . . . Kirjoja kai on laukkusi täysi?

— Onhan siellä niitäkin, — hymyn levitessä hänen aha-voittuneille, liikarosituksesta hieman kalpeille kasvoilleen, vastasi Jerohin, koettaen olla kiinnittämättä huomiotaan talonpojan vihaiseen puolittain pilkalliseen äänensävyyn.

Luovien hevosten ja kuormien välitse, pääsi Jerohin lopultakin häntä varten varattujen kärriksen luo. Ajomies loi häneen vihaisia silmäyksiä. Suurikokoinen, hieman kumarahko, tummat kasvot ja vielä tummemmat silmät, pörröinen pää, vanhan haalistuneen sotilaslakin alta esiin-pistävä hiuskuontalo, — sanalla sanoen, koko ajomiehen ulkonainen olemus muistutti ryöväriä vanhoissa historiallisissa tauluissa.

— Ahaa, veliseni . . . — ajatteli Jerohin, nousten kär-
ryille ja istuutuen raitaisella peitteellä päällystetyille tuo-
reille heinille, — sinun kanssasi onkin pidettävä silmät
auki tai muuten paha perii . . .

Ja tapaili uudelleen revolverin koteloa, samalla ajatel-
len miten se kaikkein nopeammin olisi saatavissa jos tarve
tulisi . . .

II.

Mikä syvä tyyneys valtasikaan hänet keskellä tyhjiä
syksyisiä peltosarkoja, joilta korjatun viljan tuoksu vah-
vana tunkeutui hänen nenäänsä. Ahneesti, täysin keuh-
koin veti hän sisäänsä tuota harvinaista ja voimakasta
tuoksua; silmillään hymyten suuntasi hän katseensa etäi-
syyteen, joka läpikuultavana kuulasti syysauringon niuk-
kojen säteitten valossa.

Kovaksi poljetusta, harmaasta maantiestä lähtien kään-
tyivät pellot oikealle monien kilometrien pituisina kaista-
leina; niitten päässä häämöitti tummana juovana kaukai-
nen metsä ja joku yksinäinen kyläpahanen, jonka talot
muistuttivat hajalleen päässyttä lammasmaa. Kaksi
uutta vastatehtyä olkikattoa loisti etäällä kullankeltaisina.
Kylän läheisyydessä vanha harmaa tuulimylly liikutti hi-
taasti leveitä siipiään, ja kaukana etäisyydessä, melkein
silmänkantomatkan päässä huomasi Jerohin vielä kaksi
samanlaista.

— Käyvätkö nuo myllyt? — virkkoí hän epämääräi-
sesti, vastaten ajatuksissaan talonpoikain valituksiin vil-
janpuutteesta.

Ajomies ymmärsi mitä Jerohin tarkoitti ja vastasi äk-
kiä, aivankuin olisi juuri odottanut kysymystä:

— Käyvät! — sanoi hän äkkiä, kääntäen vihaiset kasvonsa Jerohiniin päin, — mutta koetappas yrittää jauhattaa . . .

— No mikäs on syynä?

— Se on syynä . . . — vielä vihaisemmin vastasi toinen, ikäänkuin tyytymättömänä Jerohinin tietämättömyydestä, — menepäs myllylle, niin saat antaa kolme naulaa puudalta. Ja älä sitte jauha niin paljon kuin haluttaa, vaan niin paljon kun annetaan. Ja tuhlaa siihen koko päivä . . . Ja jos hyvin käy niin saat vielä kuitit korjauttaa.

— Mitkä kuitit?

— Sellaiset kuitit . . . ilman kuittia älä toivokaan, että saat jyväsi jauhoiksi. Kaikille heille näes täytyy työtä riittää.

— Kelle — heille?

— Kelle? No niille mylläreille. Ennen isäntä Makar itse istui myllyssä ja pojannaskali kaatoi jyvät tuuttiin. Mutta nyt siellä istuu kahdeksan henkeä, — ja kaikki pyytävät ruokaa ja juomaa. Johtaja ja mylläri ja . . . papin tytär, . . . sekin sai työtä: merkkäilee kuitteja kirjaan.

Ajomies puhui yhä nopeammin ja yhä kasvavalla vihalla. Yhä terävämmin, yhä vihaisemmin kiilsivät hänen keltaisenharmaat mustalaissilmänsä. Jerohin ymmärsi että talonpoika ei juuri ollenkaan ole selvillä uusista olosuhteista, jotka yht'äkkiä olivat perinpohjin muuttaneet vuosisataiset elämäntavat maaseudulla. Kaikki tämä oli hänelle epäselvää ja käsittämätöntä, ja ainoastaan ärsytti häntä. Syvään huo'aten yritti Jerohin selvittää hänelle asian oikean laidan. Mutta talonpoika keskeytti hänet sellaisella tosiseikkojen tulvalla että agitaattori vaikenä, peläten liiaksi kiihoittavansa jo ennestäänkin kiihtynyttä talonpoikaa.

— Mitähän tämä oikeastaan merkitsee? — Ovatkohan tyytymättömyyden aikaansaajat vihollisiamme vai onko se kaikki tietämättömyyden syy, — ajatteli hän. — Mutta tyytymättömyyttä on kaikessa tapauksessa olemassa, se on selvää, ja heidän kanssaan taitaa keskustelu käydä vaikeaksi.

Mutta muuttaakseen keskustelunaihetta, siirtyi Jerohin kokonaan toiseen asiaan.

— Kertovat että Monakkovan lähistöllä liikuskelee sissijoukkoja. Onkohan niissä puheissa perää?

— Niin vihreitäkö, vai? Onhan niitä, kuinkas muuten.

— Ovatkos ne Neuvostovallan puolella vai sitä vastaan?

— Otappas heistä selvää, — vastasi ajomies yhä vielä samaisella äänenpainolla, mutta jo hitaammin. — Pakenivat metsään ja istuvat siellä kuin sudet. Mutta jos tulee hallituksesta kysymys, niin... Kaikkeahan sitä näes satuu. Sotapalvelustahan ne enemmän... eivät viitsi mennä armeijaan. Noo-oh, — kaakki, — ärjäsi hän hevoselle, heilauttaen pitkää koivunoksaa. Sitten hän kääntyi jälleen Jerohinin puoleen ja silmäkulmassa välähti puolittain salaperäinen hymy, kun hän nauruaan pidätellen jatkoi:

— Mutta annappas jos tuollainen kutaattori joutuu heidän kynsiinsä niin eivätpä taida paljoa kursailla...

— Onpas tämä seutua, onpa totisesti, — ajatteli Jerohin itsekseen.

Aurinko katosi pilvien takaa heidän ajaessaan kiemurtelevaa metsätietä. Tuoreen sienen hajur ja kellastuneiden lehtien tuoksu tunki väkevänä hänen keuhkoihinsa. Valtava yksitoikkoisen harmaa pilvi alkoi hiljalleen kohota pellonrajasta, levittäen hämärän, ikävystyttävän valaistuk-

sen koko maiseman yli. Tuulenhenkäyskin tuntui koleahkolta ja kostealta.

Jerohinille alkoi tulla ikävä. Se lämmin ja rohkaiseva mieliala, joka hänessä vallitsi hyvästellessään toimeenpantavan komitean puheenjohtajaa, oli hävinnyt. Ruumis alkoi vaatia lämmintä suojaa.

— Joko pian ollaan perillä? — kysyi hän.

— Kohta sivuutamme Repolan, sitten alkaa metsä, ja sitten olemmekin jo Monakkovassa, — vastasi ajomies kuivasti, suojellen kasvojaan tuulelta. Sitten hän lisäsi odottamatta:

— Mitä sinä Monakkovasta? Eihän siellä kumminkaan ole äiti sinua odottamassa.

III.

Vastaanotto Monakkovassa oli kylmä. Kyläneuvoston puheenjohtaja oli kutsuttu pitäjäkomiteaan ja jäänyt sinne yöksi; kokousta ei näin ollen voitu kutsua koolle. Ajomies — häntä nimitettiin Simoksi — antoi Jerohinille yömajan luonaan, mutta kaikesta päättäen teki sen hyvin vastahakoisesti. Suurella vaivalla sai Jerohin hankittua itselleen pari naulaa leipää ja puoli ruukullista maitoa.

Kun hämärä alkoi muuttua pimeäksi, sytytti Jerohin mukanaan olevan kynttilän. Tupaan astui viisi kuusi paikallista talonpoikaa. Pitkiä, voimakkaita ja raskasliikkeitä olivat nämä metsäseudun asukkaat. He keskustelivat hitaasti, puolikäheällä äänellä, ilman pienintäkään hymynvivahdusta, ja kynttilän punertavassa valossa heidän karvaiset naamansa olivat niin synkät ja heidän silmänsä kiihuvivat niin pahaennustavasti, että Jerohin luuli istuvansa

ryövärijoukon keskellä. Ja kaikki keskustelivat samanlaisessa vihaisessa, tyytymättömässä äänilajissa.

— Akuteerausta varten se tuo, — sanoi Simo ivallisesti, nyökäyttäen päätään Jerohiniin päin.

— On tuota hyvää kuunneltu, — tarttui puheeseen toinen, myöskin tummasilmäinen ja hyvin Simon näköinen, mutta vaaleatukkainen talonpoika.

Myöhemmin Jerohin sai tietää että se oli Simon veli, Matti nimeltään.

— On tuota kuunneltu paljonkin . . . Olisit ennemmin tuonut kangasta . . . kangasta, tai vaikkapa esimerkiksi saapasparin . . .

Jerohin alkoi selvittää Neuvostovallan nykyistä asemaa. Mutta hänet keskeytettiin.

— Älä lörpöttele, — kivahti ääni nurkasta. Pimeän vuoksi ei Jerohin voinut saada selville, kenelle se kuului. — Puhua sinä kyllä osaat, niin latelet kuin vettä, mutta itse kumminkin kuljeskelet revolveri vyöllä. Sotaanko sinä olet menossa, vai?

Ja taas, niinkuin päivälläkin, alkoi Jerohinille sataa syytöksiä ja valituksia. Syytettiin, että talonpoikain ei anneta tehdä omalla viljallaan mitä haluavat . . . että takavarikoidaan . . . — melkein ilmaiseksi, annetaan kuittipahanen, ja etsi sitten kieli yön alla keneltä saat maksun. — Vihoissaan ovat talonpojat siitä, että aina vaaditaan hevosia ja ajetaan ne puolikuoliaiksi, niin että omille asioilleen ei ole milloinkaan aikaa, kun on oltava aina kyydissä.

Keskustelu alkoi muuttua yhä äänekkäämmäksi, kiro sanoja alkoi sinkoilla tuon tuostakin, keltaiset sudensilmät leimahtelivat vihaisesti ja pahaennustavasti.

— Eivät ole ystäviä nämä, vihollisia ovat . . . — ajatteli

Jerohin, odotellessaan unentuloa ja loikoessaan penkillä ikkunan alla. — Kuka tietää, vaikka heistäkin puolet olisivat vihreitä. Ja kuka takaa etteivätkö he jo tänä yönä yritä ottaa minut pois päiviltä?!

Hän loikoi riisuutumatta, vasemmalla kyljellään, revolverin päällä. Saappaatkin saivat olla riisumatta. Väsymyksestään huolimatta nukahti hän rauhattomaan uneen. Ja torkkuessaan ajatteli, että täällä pimeissä salokylissä, yksitoikkoisten peltojen keskellä ovat ilkeät ja vihamieliset voimat häntä väkevämmät. Ja täältä ne uhkaavat kaupunkeja, tehtaita ja rintamaa, jolla sankarillisesti ja voittoon luottaen taistelee Suuri Vallankumous.

IV.

Yöllä Jerohin heräsi siihen, että joku käsittämättömän rauhaton tunne yht'äkkiä valtasi hänet. Hänestä tuntui kuin huoneessa olisi joku liikkunut. Hän hypähti pystyyn, näkemättä ja käsittämättä mitään, ja tarttui nopeasti revolveriin.

— Kuka siellä? Mistä on kysymys?

Suuret kädet tarttuivat häneen aivankuin pihdit.

— Hss... hiljempää, toveri, revolvereinesi... Älä nosta melua.

Tuvan etäisimmässä nurkassa paloi kynttilä, mutta joku peitti sen kämmenellään aivankuin pyrkien estämään valon heijastuksen ikkunaan. Ja edessään Jerohin näki Matin leveät kasvot, jotka olivat vuoroin pelon, vuoroin kovan jännityksen vääntelemät. Ja juuri tästä kasvojen ilmeestä Jerohin tuli siihen johtopäätökseen että nyt tapahtuu se, mitä hän nukahtaessaan oli ajatellut. Hän yritti uudelleen vapautua, mutta rautainen käsi puristi häntä

yhä lujemmin. Koko raskaan ruumiinsa painolla Matti kaatui hänen päälleen ja voimakkaasti, petomaisesti hengittäen painoi häntä penkkiä vasten.

— Päästä irti . . . ähisi Jerohin.

— Ole siivolla, senkin pölkkyypää . . .

— Se ei unenpöpperössään käsitä vielä mitään, — kuului Simon ääni ovelta. — Kuka tietää, mitä hän tällä hetkellä kuvittelee.

— Ole siivommalla kun sinulle kerran on sanottu. Mitä sinä siinä kiemurtelet? Ei sinua hengiltä aiota ottaa. Kuule nyt sissijoukko on kylässä. Ja kohta tulee uusia . . . Sinusta ovat saaneet hajua. Eivät vaan tiedä kenen luona majaillet. Naapurin tyttö se juuri toi sanan. Nyt älä enää melua, vaan laita joutuin itsesi matkaan, niin lähdemme . . .

— Ota kirjasi, minä lähden kyytiin, — lisäsi Simo matalalla äänellä.

Vähän myöhemmin Jerohin löysi itsensä kärkyjen pohjalta, raskaan havukuorman alta. Jokainen tärähdys heitteli häntä laidasta laitaan. Oksat pistelivät häntä vatsaan, mutta hän oli vaiti ja koetti ajatuksissaan päästä selville tämän seikkailun tarkoituksesta.

Äkkiä kuorma pysähtyi, ja Jerohin kuuli kavionkopetta ympärillään ja käsitti, että pysähdyksen olivat saaneet aikaan vastaantulevat ratsumiehet.

— Seis, mikä sinä olet miehiäsi? — kysyi tuntematon ääni jostain korkealta.

Simo vastasi kokonaan uudella äänenpainolla, joka oli puoleksi valittava, puoleksi pelosta värisevä:

— Repolastahan sitä me . . . Yöllä käytiin puita hakemassa. Metsähän kuuluu neuvostolle eiväthän ne s—nat niin vaan anna . . .

Keskustelu jatkui vielä vähän aikaa. Joku naurahti, ja karryt jatkoivat matkaansa.

— Oletko vielä hengissä, toveri? — huusi Simo kuorman päältä, yrittäen saada äänensä kuulumaan pyörien kolinan yli.

— Hengissä. Kiitos, — vastasi Jerohin käheällä äänellä.

— No, no, pysy nyt vaan paikoillasi... Ovelasti me sentään vedimme vihreitä nenästä, vai mitä?

Ja kokonaan toisenlainen, lempeä ja ystävällinen oli Simo Jerohinin mielestä seuraavana aamuna, kun hän aamun sarastaessa lähellä kaupunkia lopultakin vapautui epämurkavasta olinpaikastaan. Aamu oli sumuinen ja harmaa: kylmänkosteaa yökaste peitti pellot, ja aamusumussa Simon kylmettyneet kasvot näyttivät sinisiltä, aivankuin ruumiilla.

— No, painele nyt jo tästä itse kaupunkiin, minä en enää aja edemmäksi, — mutisi Simo taas omalla tavallaan, Jerohinin pudistellessa kohmettuneita jalkojaan. — Voivat taas lähettää jotain kyyditsemään.

— Ja minä kun ajattelin, että te menettelette minun kanssani kuin vihollisen kanssa ainakin, — tunnusti Jerohin, tuntien olevansa velvollinen tekemään tämän tunnustuksen.

— No siinä sinä sentään olet väärässä, aivan väärässä, — vastasi Simo äkkiä. — Vähänkös sitä miehet suutuksissaan suutaan soittavat... tai kiroilevat, esimerkiksi... Omia asioitansa... Mutta toimia vasten... ei koskaan... Sillä omahan on valtamme, meikäläisten... Niin juuri...

Karryt kitisivät ja hävisivät sumuun. Kylmä vilunväre puistatti Jerohinia. Aavemaisesti töröttivät leikatun rukiin tyngät harmaan sumupilven läpi. Aamu oli kostea

ja tympeä. Mutta puolikohmeltunut Jerohin asteli kaupunkia kohti, sydämessään sellainen ajatus, sellainen iloinen ja lämmin mieliala joka vallitsee ainoastaan silloin kun on tapahtunut jotain erinomaisen hyvää. . .

1924.

Kuoleman silta

(*Katkelma romaanista "Rautavyöry".*)

Ensimmäisen kerran katkaisivat tien viholliset, uudet, odottamattomat viholliset.

Minkätähden? Mitä he haluavat?

Kosuh käsitti että tie on pystyssä. Vasemmalla ovat vuoret, oikealla meri ja niiden välissä kapea viertotie. Vaahtoavana virtaavan kapean vuoristojoen yli johtaa kapea, rautatiesilta muistuttava kaiteeton silta. Se on ainoa ylimenopaikka, sitä et kierrä etkä kaarra. Sillan vastakkaiseen korvaan on vihollinen varustanut itselleen vahvat asemat kuularuiskuineen ja tykkeineen. Tuo kapea, hatara, rautapalkeista tehty silta voi pysähdyttää min-kälaisen armeijan tahansa. Eh, kumpi olisi tilaa väljem-mältä! Arolla olisivat asiat kokonaan toisin.

Kosuhille tuodaan Smolokurovin esikunnasta tuotu päiväkäsky, jossa on ohjeet, miten on meneteltävä vihollis-ta vastaan taistellessa. Hänen kasvonsa muuttuvat sit-ruunankeltaisiksi, ja lukematta sitä, rutistaa hän hampai-taan purren päiväkäskyn yhdeksi myttyräksi ja heittää tielle. Sotilaat korjaavat sen tärkeän näköisinä, silittelevät sitä huolellisesti polvillaan ja käärivät sitten itselleen siitä sekä kuivista ruohoista aika sätkän. Olihan siitä edes jotain hyötyä!

Sotilaat täyttävät viertotien. Kosuh katselee joukkoa: miehet ovat likaisia ja repaleisia; puolet heistä omistaa pari kolme patruunaa kivääriinsä ja toisella puolella ei ole muuta kuin paljaat kiväärit. Hänellä on ainoastaan yksi

tykki ja siihen kuusitoista ammusta. Mutta Kosuh puree hammasta ja katselee joukkoa toivorikkain katsein, aivan kuin jokaisella olisi laukussaan vähintään kolmesataa patruunaa, aivan kuin kokonaiset tykkipatterit uhkaisivat vihollista, aivan kuin ammuslaatikot olisivat tykinammuksia kukkuroillaan sekä ympäriinsä tasainen aro, jossa kokonainen armeija voisi suorittaa minkälaisia sotaliikkeitä tahansa.

Tämä ajatus saa hänen kasvonsa hehkumaan ja palavin katsein kääntyy hän joukon puoleen:

— Toverit! Me taistelimme kasakoita vastaan, taistelimme kadetteja vastaan. Tiedämme, minkätähden taistelimme, — sentähden että he haluavat kukistaa vallankumouksen . . .

Sotilaat katselevat häntä sekavin katsein ja silmät puhuvat:

— Tuon me tiedämme ilman sinuakin. No, ja entäs sitten? . . . Sillalle et kuitenkaan saa meitä ajettua . . .

— . . .kasakoista olemme hetkeksi päässeet eroon, sillä vuoret ovat välissä. Saamme hengittää hieman vapaammin. Mutta uusi vihollinen on sulkenut tien. Keitä sitten ovat nämä uudet vihamiehet? Gruusialaisia menshevikkejä. Ja menshevikit ovat samaa maata kadettien kanssa, molemmat pitävät porvarien puolta ja näkevät kauniita unia siitä, miten he kukistavat Neuvostovallan.

Mutta sotilaitten silmät puhuivat:

— No, mene sitten sen Neuvostovaltasi kanssa sillalle. Mutta me olemme alastomia ja nälkäisiä.

Kosuh luki katseen heidän silmistään ja käsitti, että se ei merkinnyt hyvää.

Silloin päätti hän lyödä esiin viimeisen valttinsa. Hän kääntyi ratsuväen puoleen ja sanoi:

— Toverit, teidän tehtävänne on valloittaa silta äkkirynnäköllä!

Jok'ainoa ratsumies käsitti, että päällikkö antoi heille kerrassaan mielettömän määräyksen. Laukata kapean sillan yli yksi kerrallaan ankaran kuularuiskusateen alla merkitsee sitä, että puolet heistä täyttävät sillan ruumiillaan ja toinen puoli, jonka on mahdoton laukata ruumiskasojen yli, joutuu omien miesten ammuttavaksi, jos alkavat perääntymään.

Mutta heidän viittansa liehuivat niin ylpeästi, isiltä ja isoisiltä perityt hopeaiset aseet välkkyivät niin komeasti, sotilaallisen reippaasti heilahtelivat pitkäkarvaiset lammasnahkalakit, kärsimättöminä nykivät ohjaksia hyvinsyöteytetyn kubanilaisen ratsun, että kaikkien katseet kääntyivät ihailen heihin, kun he yhtenä miehenä vastasivat:

— Valloitamme, toveri Kosuh!

Yht'äkkiä täytti solat ja rotkot kumea jylinä. Piilossa oleva tykki alkoi kerran toisensa jälkeen pudotella kuulia sillan yli siihen paikkaan, missä vihollisen kuularuiskut olivat vankoissa asemissaan vahvojen suojusten takana. Ratsumiehet painoivat lakit syvemmälle päähänsä ja ääntäkään päästämättä, ilman ainoatakaan laukausta ryntäsivät esiin mutkan takaa. Hevoset luipistivat korviaan, työntäen pitkät kaulansa eteenpäin, veren vuotaessa sieraimista, ja laukkasivat minkä kavioista lähti siltaa kohti. Gruusialaiset kuularuiskumiehet, jotka olivat kyyristyneet kuoppiinsa välttääkseen yhtämittaa räjähteleviä shrapnelleja, pelästyivät tätä yht'äkkiä alkanutta kauheaa ammuntaa, jota he eivät osanneet edes aavistaakaan... Mutta sitten saivat he takaisin kylmäverisyytensä ja alkoivat pappata minkä ennättivät... Ensimmäinen hevonen kaatui, toinen, kolmas, mutta puolet siltaa on jo vallattu, nyt ovat

etumaiset jo sillan yli, kuudestoista tykinlaukaus jymähti, ja . . .

— Hurraa!! — koko joukko sapelit ojossa hyökkäsi toiselle rannalle.

Gruusialaiset joukko-osastot, jotka olivat asettuneet aseisiin sillankorvaan, perääntyivät epäjärjestyksessä, silloin tällöin ammuskellen, ja katosivat käänteen taa.

Ne taas, jotka olivat olleet aivan sillan luona ja nyt joutuneet saarroksiin, ryntäsivät joenrantaa kohti. Mutta gruusialaiset upseerit olivat jo ennättäneet ennen heitä hypätä veneisiin, jotka kiireesti suuntasivat kulkunsa joen suussa seisovia laivoja kohti. Laivojen savutorvista alkoi tupruta paksu savu ja nopeasti alkoivat ne etääntyä kauas merelle.

Gruusialaiset sotilaat ojentelivat käsiään poistuvia laivoja kohti, seisten kaulaa myöten vedessä ja huutaen ja kiroillen. Mutta takaa-ajajain sapeliniskut sattuivat joka paikkaan, selkään ja hartioihin, päitä listettiin kuin nauriita, ja sininen vedenpinta täyttyi verisistä renkaista.

Lopulta laivat muuttuivat kaukana etäisyydessä hämmöittäviksi siniharmaiksi pisteiksi, kadoten sitten kokonaan näköpiiristä. Rannalla ei enää kukaan kiroillut eikä vaikeroinut . . .

II

Kiittämättömyys on maailman palkka

Punkkalan kylän puoluejatsheikan sihteerin pöydän päässä istui piirikomitean ohjaaja, pyöritteli käsissään Keskuskomitean kiertokirjettä ja koetti selvittää puoliihlistyneelle sihteerille:

— Puhukaa mitä haluatte, toveri Jäkärä, mutta sittenkin te olette menetellyt väärin. Te loukkaatte puolueettomia talonpoikia ja vieroitatte heidät pois neuvostojärjestelmästä. Niin ei saa tehdä.

— Kuka piru heitä on loukannut? — kiivastui Jäkärä. — Opetan ainoastaan puolue-etiikkaa ja hyviä tapoja noille jästipäille. Puolueettomia täytyy opettaa. Ellei niille kolloille aja järkeä päähän, ovat ne ainaisena vastuksena joka paikassa!

— Mutta te ette opetakaan heille mitään etiikkaa, toveri Jäkärä. Teille ei riitä vielä se, että te nimitätte heitä kaikkia puolueettomiksi naudoiksi, roistoiksi ja vastavallankumouksellisiksi, mutta meillä on tietoja että te usein käytätte vielä nyrkkejännekin apunanne!

— Miten häntä sitten voi olla lyömättä, jos hän kerran on sen ansainnut? En käsitä teitä ollenkaan!

— Mutta ymmärtäkää nyt lopultakin, että sitä ei saa tapahtua!

— Ei saa tapahtua? Nyt te puhutte jo liikoja! Kuulkaas, toveri, menkää ja kertokaa nuo juttunne jollekin toiselle, mutta antakaa minun olla niiltä rauhassa. Jos te olette keskuksen lähettämä ja puhutte Jäkärästä tuollaisia sanoja, niin se osoittaa että te ette tiedä asioista tuon tai-

vaallista. Kooperatiivin puolesta minä häntä löin, sillä kooperatiivia saavat arvostella ainoastaan puolueen jäsenet. Mutta jos et kuulu puolueeseen, niin istu hiljaa nurkassasi ja kuuntele kun kommunistit puhuvat! Mutta se vietävä oli aina mielipiteinen joka paikassa. Uskotte tai ei, mutta se ruoja sanoi että sanomalehdissäkin kirjoitetaan samaa kuin hän puhui?

— Mutta odottakaahan toki, toveri Jäkärä . . .

Ohjaaja huokasi syvään, pyöritteli päätään ja alkoi selvin ja helppotajuisin sanoin selvittää Jäkärälle puolueen politiikkaa maaseudulla. Hän puhui lyhyeen, mutta vakuuttavasti. Jäkärä tuli hämilleen.

— No jos kerran politiikka on sellainen, niin minä olen myöskin. Puoluekuriin alistuvana jäsenenä minä tietysti, tuota . . .

— No sehän on hyvä! Jaa, näin sivumennen sanoen, klubissa on parillaan kooperatiivin jäsenten yleinen kokous. Nythän teillä on oiva tilaisuus selostaa heille puolueen uutta politiikkaa ja niin edespäin. Oletteko te valmis?

Kokouksessa annettiin Jäkärälle puheenvuoro alustusta varten.

— Jos kerran puolue toteuttaa uutta politiikkaa maaseudulla, niin minä myös suostun sen tekemään. Vaativat että minun tulee teititellä jokaista, — no, samapa tuo liehee, saahan tuota teititellä. Sanon vaikka kädestä päivää jokaiselle. Vaativat minua kohtelemaan teitä viisaina ja järkevinä. Hyvä. Tapahtukoon niin. Kieltävät nyrkki-politiikan! Sormellani en koske teihin, kuulkaa se nyt. Minusta on aivan saman tekevää. Jos kerran politiikka on sellainen, niin minä myös. Mutta sikoja te sentään olette kaikki, puolueettomia juippeja . . .

— Kiellän toveri puhujaa kiroilemasta, — huomauttaa puheenjohtaja.

— Enhän minä kiroilekaan! Tämähän on kaikki opiksi ja ojennukseksi. Poliitiikan minä hyväksyn, enkä aio kiroilla. En halua olla teidän pirujen kanssa enää missään tekemisissä sen jälkeen kun te teitte valituksen minua vastaan. Ja jos minä äsken vahingossa nimitin teitä sioiksi, niin kyllä te niitä olettekin, oikeita emäsikoja. Sensijaan että olisitte puolustaneet minua, joka olen neljä pitkää vuotta teitä holhonnut, kirjoitatte te herjat tyhmän valituksen minua, johtajaanne vastaan ja keskuksesta lähetetään sitten kaikenlaisia menshevikkien provokaattoreita . . .

— Toveri Jäkärä, — suuttui ohjaaja, — keskus ei lähettänyt tänne mitään provokaattoria, vaan minut. Pyydän teitä harkitsemaan sanojanne tarkemmin!

— Enhän minä teitä tarkoittanutkaan. Käykää vaan meillä vaikka joka päivä, olkaa hyvä. Mutta sittenkin minusta tuntuu kummalliselta, että te, joka olette käynyt poliittiset kurssit, olette puolueen jäsen, — että te ette höyhennä noita riikinkukkoja, vaan pidätte heidän puoltaan! Vankiloissa heitä pitäisi näännyttää, eikä . . . No, olkoon nyt! Jatkan edelleen. Kansalaiset, meidän on valittava kooperatiiville uusi hallinto. Puolue ei salli minikäänlaista komentajapolitiikkaa eikä hallinnollista mieli-valtaa. Ja senvuoksi minä sanonkin teille, kansalaiset: Tässä on minun laatimani ehdokaslista, jonka mukaan minut valitaan hallinnon puheenjohtajaksi ja kaikki muut ovat myös puolueen jäseniä, vaikka te ette kylläkään heitä tunne. Kehoitän hyväksymään tämän listan ilman mitään keskustelua ja vastamutinaa.

— Annahan kun harkitsemme listaa, — sanoi muuan

talonpojista. — Ja sitten me haluamme hallintoon omiakin edustajiamme.

— Ahaa, vai niin! Ja sinä kehtaatkin puhua minulle tuollaista?

Jäkärä lensi tulipunaiseksi ja pui nyrkkiään.

— Että kehtaatkin! Tästä sinä saat edustajia!

Vinkuva korvatillikka läjähti huoneessa.

— Ja korvatillikan lisäksi minä lähetän sinut Gee Dee Uuhun! Kyllä minä sinut opetan v-v-vastavallankumousta agiteeraamaan! Toveri ohjaaja, mitä te katselette kädet ristissä? Täällä on vallalla täydellinen vastavallankumous ja te vaan katsoa toljottelette suu auki! Tuli mukamas neuvomaan, mutta jos on vastavallankumous, niin se ei muka kuulukaan teille. Häh?!

— — —

Viikon päästä Jäkärä istui Aluekontrollikomitean edessä, eikä aluksi ottanut uskoakseen, että häntä voitaisiin jostakin syyttää. Vasta sitten kun komitea oli julistanut ankan päätöksensä, hymähti hän katkerasti ja virkkoi alakuloisena:

— Hm . . . Minua vastaan käytiin vastavallankumousta, ja sen lisäksi minut sitten erotetaan toimesta! Merkillistä! Asiaa on harkittava syvemmältä, eikä järkeiltävä turhia. Mikä tässä sitten lopuksi tuleekaan? Te hyväksytte noitten heittiöitten teot, toiset hyväksyvät, kolmannet . . . Mistä hitosta niille sitten kuri löytyy?

Tutkinnolla

Jo viikkoa ennen viraston henkilökunnan vähennystä ja sen yhteydessä tapahtuvaa poliittisten tietojen tutkintoa käveli kassanhoitaja Reikäpää joka päivä ympäri huonetta, tuijotti puoliavoimin silmin eteensä ja pänttäsi päähänsä paperista:

— ”Kuka oli suuri opettaja? — Marx. Mainitkaa joku utopistinen kirja? — Vuonna 2000. Mitä on sosialipatriotismi? — Porvariston palvelus sosialismin naamarisissa. Mikä on kuvaavaa kapitalismille? — Rajaton nylkeminen yksityisomistuksen pohjalla. Miten kehittyi suunnitelmallinen talous? — Sähköistämisen avulla. Missä kokouksessa olivat eri maat edustettuina? — II Internationalen ensimmäisessä kongressissa v. 1889 Pariisissa. Mitkä ovat pääoman eri muodot? — Pysyvä ja vaihtuva. Minkälaiset järjestömuodot vallitsevat tulevassa kommunistisessa yhteiskunnassa? — Toistaiseksi tuntematon. Kuka on luopio? — Kautsky. Kuka on edusmies? — Painleve. Kuka on varamies? — Lafaillette. Mikä maa on rahallisen ja poliittisen romahduksen partaalla, huolimatta näennäisestä hyvinvoinnista? — Puola. Kutka ovat sosialipettureita? — Sheidemann ja Noske. Kuka on Abramovitsh? — Sosiali-idiootti...

— Kunpa nyt vaan en sekoittaisi... Kunpa vaan en sotkisi. Kuka on edusmies? — Painleve. Kuka luopio? — Kautsky. Kuka varamies? — Lafaillette.

Kun Reikäpää kutsuttiin siihen huoneeseen, jossa komitea istui, näytti maailma hänen silmissään ruusunpunai-

selta ja korvissa kaikui lakkaamatta kellojen soitto. Reikäpää rohkaisi itsensä, astui pöydän ääreen ja rypisti kulmakarvojaan.

— Mikä on nimenne, toveri? — kysyi komitean puheenjohtaja.

— Marx, — vastasi rehellinen kassanhoitaja.

— Milloin syntynyt?

— Vuonna 2000.

— Ammatti?

— Porvariston palvelus sosialismin naamarissa.

— Komitean puheenjohtaja, joka tähän saakka oli laskenut vastaukset ohi korvien, kohotti vasemman silmäkulmansa.

— Hm... Kohtalaisen avomielinen tunnustus... Minkälainen on suhtautuminen toimeenne?

— Rajaton nylkeminen yksityisomistuksen pohjalla.

— Vai niin... Erit...täin mielenkiintoista! Miten te olette joutuneet neuvostolaitoksen palvelukseen?

— Sähköistämisen avulla.

Komitean jäsenet katsahtivat pelästyneinä toisiaan.

— Milloin te olette viimeksi mitanneet ruumiinlämpönnä, toveri? — tiedusteli komitean sihteeri varovaisesti.

— II :en Internationalen ensimmäisessä kongressissa Pariisissa vuonna 1889, — vastasi kassanhoitaja päättävästi.

— Teidän silmissänne, toveri, — sanoi komitean puheenjohtaja lempeästi, — on aivankuin kuumeinen kiilto...

— Pysyvä ja vaihteleva, — selitti Reikäpää auliisti. Hänen poskilihaksensa vapisivat levottomuudesta ja riemusta. Vasen jalka löi tahtia. Hampaat kalisivat ja sormet puristivat suonenedon tapaisesti taskussa olevaa pelastavaa paperia.

— Erittäin hyvä... erinomaista... Mutta älkää vaan

millään muotoa hermostuko. Te olette luultavasti väsynyt. Istukaa, toveri, — sanoi puheenjohtaja mitä sydämellisemmällä äänellä, sillä hän alkoi jo käsittää jotain. Ja yht'äkkiä hän kysyi suoraan ja nopeasti:

— Mikä päivä tänään on?

— Toistaiseksi tuntematon, — laukaisi Reikäpää, suurten hikikarpaloiden valuessa otsalta. Hän tunsii antaneensa viholliselle viimeisen iskun.

Komitean jäsenet kuiskuttelivat pelokkaasti keskenään. Sihtteri hiipi varpaillaan ulos huoneesta.

— Erinomaisen hyvä, toveri, — huudahti puheenjohtaja teennäisellä ilolla, — kaikki on hyvin. Erinomaista... Älkää vaan hermostuko! Te matkustatte Krimille... Ehkä Jaltaan... Siellä on aurinkoa... Ja pääasia... älkää hermostuko. Näkemiin, toveri.

Reikäpää pyöri paikallaan ja hieman käheällä äänellä sanoi:

— Minä tiedän vielä enemmänkin... Kuka on luopio?

— Kautsky. Kuka edusmies? — Painleve. Kuka varamies? — Lafaillette... Mikä maa on rahallisen ja poliittisen romahduksen...

— Tärkeintä on että ette hermostuta itseänne, — sanoi puheenjohtaja, liukuen varovasti tuolilta, — me uskomme teidän sanojanne... Näkemiin, toveri...

Hymyilevä Reikäpää kumarsi, ja ovensuhuun pysähtyen hymyili leveästi:

— Kutka ovat sosialipettureita? — Sheidemann ja Noske... Kuka on Abramovitsh? — Ja pienen paussin jälkeen lausui painavasti, iskien tuttavallisesti silmää komitean jäsenille: — sosioli-idiotti...

Kun Reikäpää palasi eteiseen, ympäröivät toiset työtoverit hänet levottomina.

— No, kuinka kävi?... Mitä...

— Kaikki panin ymmälle. Kahdeksan kysymystä, aivan kuin pussista... Loput kuusi sanoin itse. Ette usko, itse komitean puheenjohtajakin antoi perään. Ehdotti loma. Krimille. Ihan kuin pussin suusta...

1927

Keskuksen kandidaatti

— Ehkä sitten alotamme, vai mitä, kansalaiset? —
sanoi piirikunnan toimeenpanevan komitean edustaja, sil-
mäillen täyteen sulloutunutta kyläneuvoston huonetta.

— Tietysti, — alotetaan vaan. Kaikki ovat jo saapu-
villa. Kuuro Pekkanen ukkokin on täällä. — Hei ukko,
mitä sinä täältä haet?

— Anna äijän istua äläkä häiritse. Alottakaa vaan,
toveri! Kaikki ovat jo koolla.

— Toverit, piirikunnan toimeenpanevan komitean ni-
messä julistan avatuksi. Pysähdyn lyhyesti kansainväliseen
ja sisäiseen, mainitsen, niinkuin hyvä tapa vaatii, että por-
varillisessa Länessä ahdistetaan työläisiä, mutta me siitä
hyvästä puristamme kansainvälistä porvaria. Ja jos es—
es, vielä kerran es ja errän työläisten vihollinen puristaa
meitä, niin me kokoamme rautaiset rivimme, niin sisäisellä
kuin ulkonaisellakin rintamalla, josta kiitos sankarilliselle
punaiselle armeijallemme, joka seisoo vahdissa. Seiso-
kaamme siis mekin vahdissa, jotta työväestön kansainvä-
linen vihollinen kohtaisi lujan vastuksen hyökkäämättö-
myyssopimustaan vastaan, tarkotuksella murskata . . .

— Herra jeesus! — kuului etupenkistä.

— Toveri eukko, älkää häiritkö kun puhutaan kan-
sainvälisestä. Ja sen johdosta, toverit kansalaiset, jos ei
kenelläkään ole mitään ehdotusta, niin merkitään minun
alustukseni kuulluksi ja ryhdymme, neuvostojen elvyttä-
misen vuoksi, uusintavaaleihin. Ja mitä vaaleihin tulee,
niin minun ehdotukseni toimeenpanevan komitean nimes-

sä: kyläneuvoston johtoon ehdotan Törkyläistä. Törkyläistä, jonka te kaikki tunnette ja joka on kultainen mies.

— Eipä hänestä olisi väliksi. Ruman jutun teki kipi-ratiivin kanssa. Mihin siitä sellaisesta . . .

— Ihmettelen, toveri, vastalauseita. Vaikka saahan sitä tietysti nyt väittää vastaan vaikka itse läänissä, mutta se ei ollut teillä, vaan naapurikylässä. Ja se ei liikuta teitä.

— Eihän se kyllä meille kuulu. Mutta varas se on sit-tenkin Törkyläinen, tuota . . .

— Merkillisiä ihmisiä! Eihän hän teiltä varastanut, eikä teidän tarvitse sitä surra. Sitten kun hän varastaa teiltä, soittakaa sitten suutanne. Ja jos keskustelu ei ole asiallista, niin minä keskeytän loukkaavat puheenvuorot. . .

— Tehän sen paremmin tiedätte. Eihän hän meiltä varastanut, se on totta se. Mutta hän on suuri juoppo. Seitsemän päivää viikossa hän juo, milloin riittääkin aikaa selvitellä päätään

— Taaskin te poikkeatte asiasta. Teidän tulee muistaa, että juoppo selkiää edes joskus, mutta tyhmä mies ei milloinkaan. Ja toiseksi, juovathan sitä nekin, joita ei ole valittu mihinkään toimeen, mutta hänelle se lankeaa luon-nostaan kuin Matille illallinen . . .

— Oikein, toveri, mitä ne siellä turhia höpisevät . . . Saahan sitä nyt mies ryypätä. Mutta kovin se on ahne maailman tavaralle: ilman hanhea tai kanapaistia et pääse lähellekään. Selkänsä näyttää, kelvoton. Kuolleistakin kiskoo veron.

— No mutta johan nyt jotakin, — levitteli alustaja käsiään. — Miten paljon hän saa palkkaa? Tuleeko sillä ihminen toimeen? Koettaisitpas itse!

— Eihän se palkka kyllä suuri ole. Vaikeahan sillä on tulla toimeen. Mutta kovin on paha suustaan! Huutaa ja

räyhää minkä kurkusta lähtee. Akoille varsinkin on kovin äkeissään. Eikä sitä ukotkaan pääse helpolla: joskus vihoissaan antaa saappaan kärjestä. Ja eräälle eukolle tapahtui vieläkin pahempaa. Oli mentävä pyykille. Niin että tuota . . .

— Toverit rakkaat, mutta minkälaisia täällä sitten ihmiset ovat? Eihän tuollaisten kanssa hyvällä tule toimeen. Ja akat sitten? Nehän panevat aina miehiltä pään pyörälle, ja Törkyläisellä on heikko pää, niinkuin itsekin tiedätte.

— Pää hänellä on kuin saapas, siinä sinä sanoit oikein. Ei siis ole muuta kuin reikiä, se on totta se. Kelle ei ole täyttä annettu, ei siltä voida tietysti täyttä vaatiakaan. Eihän meidän tarvitse siitä riidellä.

— Siis kellään ei ole mitään vastaansanottavaa? Se onkin oikein! Valitkaa vaan Törkyläinen koko joukolla, sillä ilman häntä te olette hukassa, ja minä olen komennettu keskuksesta ja kannatan ehdokasta . . .

— Vaikeaksihan se tahtoo käydä ilman Törkyläistä, mutta kun hänet potkittiin pois puolueestakin, niin onhan se vähän epämukavaa . . .

— No tuon sinä olisit voinut olla sanomatta! Puolueesta sinä saat pitää suusi kiinni. Mekomakin puolueen asianajaja. Teidän joukossanne voi hyvinkin olla vaikka minkälaisia menshevikkejä, mutta minä pidän siitä huolimatta suuni kiinni. Ja voi olla että hänet heitettiin pois puolueesta henkilökohtaisista riidoista tai jostain elvyttämisestä. Te sitä ette kykene arvostelemaan . . .

— Oikein, toveri, puolueettomiahan sitä me . . .

— Siis kellään ei ole vastaan? Äänestän: ne, jotka yksimielisesti kannattavat Törkyläistä, nostakoot kätensä ylös!

Ei yhtään kättä noussut.

— No, nukutteko te vietävät, vai? Nostakaa kädet ylös! No! Kyllä tekin olette väkeä . . . Äsken ei kellään ollut mitään vastaansanottavaa, mutta alhaallapa nuonäkyvät kädet pysyvän . . .

Alustaja pyyhki hikeä otsaltaan ja alkoi uudelleen :

— Pysähdyn lyhyesti kansainväliseen ja sisäiseen . . .

1928

III

Toisin kuin ennen

I.

Miron heräsi varhain. Sumuinen aamuhämärä pilkisteli vajan seinänraoista. Kylmä väre kävi läpi ruumiin. Kärkyjen vieressä makasi lehmä, sieraimiaan päristellen. Ylhäällä puolipimeässä katonrajassa kaakottivat uniset kanat.

Miron meni ulos ja tähysteli kämmenensä alta ympäristöä. Sieltä täältä kuului yksitoikkoista portin narahtelua.

Hän heitti suitset olalleen ja lähti noutamaan hevosta niityltä. Puolen tunnin kuluttua ajoi hän takaisin laihaan hevoskaakin selässä, heitellen paljaita jalkojaan aivan kuin pikku pojat. Hevonen heitteli takajalkojaan, yritti lähteä laukkaamaan, pannen välillä taas raviksi, pärskyen ja päättään ravistellen. Häntä ja molemmin puolin kaatuva harja olivat takkiaisia täynnä. Otsalla riippuivat harvat harjakset, jotka nekin olivat takkiaisten peitossa ja muistuttivat silmillä roikkuvaa ruohokimppua.

Miron hypähteli hevosen selässä, heilutellen käsiään sinnē tänne. Häntä vastaan tuli kylän eukkoja karjaa laitumelle ajaen. Lampaat kulkivat tasaisesti, hiljaa äänellen, karitsat määkivät kimeillä äänillään. Koirat pyörähtelivät silloin tällöin lauman keskelle, tavoitellen hevosen häntää. Lampaat juoksivat pelästyneinä tien reunaan ja eukot kiroilivat, mutta Miron hymyili iloisesti koko asialle.

— Hevostako kävit noutamassa? — kysyi vastaantuleva paimen.

- Sitä, — murahti Miron vastaan.
- Kovinpa sinä olet tänään aikainen.
- Siltäkö näyttää?

Sanoi, ja satoi hevosen kaukaloon ja läksi käymään Iivanan luona, joka asui yhdeksännessä talossa kylän päästä lukien. Pistäytyi Ignatin luona, koputti Salferovin ikkunaan. Tapasi tiellä Terenkovin, joka tuli riihestä, selässään suuri, viime vuotisilla pahnoilla täytetty kori.

- Tänään siis lähdetään? — kysyi Miron.
- No, entäs sitten?
- Muuten vaan tulin kysyneeksi.
- Mitä ihmettä sinä oikein touhuat?
- Ei maita kotona istuminen. Jalkapohjia syyhyttää.

Kotona Miron pyöri pitkän aikaa kärryjen ympärillä, Koetti lahonneita reunalastoja, tarkasteli pyöriä. Puheli tuttavallisesti hevosen kanssa, joka maiskutteli huuliaan kaukalossa:

— Nyt sitä on meilläkin pyhä. Nyt sitä mekin alamme elämään. Tunnetko, vai?

Vaimo alkoi hääriä tuvassa. Hänellekin Miron sanoi:

— Tunnen itseni vähintään viittätoista vuotta nuoremaksi.

— Mistä syystä?

— Kovin tuntuu hyvältä. Oikein tekisi mieli pistää tanssiksi. Sinullekin tulee siellä paljon parempi olla, saat olla aivan varma.

— Jumalan kiitos!

Miron nosti sormensa varoittavasti pystyyn.

— Odotappas, älä sinä luota liian paljon jumalaan, se on jo käynyt vanhaksi. Me haluamme, että kaikki olisi toisin kuin ennen, ilman mitään ihmeitä.

— Mutta kuinka se käy päinsä ilman jumalaa?

- Meillä on suuri voima. Täällä näin.
Miron osotti rintaansa.
— Ja se ei tarvitse pappeja eikä balsameja.

II.

Miron asui pienessä pahanpäiväisessä kaksi-ikkunaisessa tuparähjässä. Syksyllä sadeilmoilla valoi vesi suoraan tupaan, talvella tuuli ulvoi joka nurkassa, peittäen mökin lumikinoksiin. Miron istui tuvassa lapsineen kuten mäyrä kolossaan, katsellen puolijäätäneitten ikkunaruutujen läpi ulos maantielle. Hän oli terve ja kestävä, ja senvuoksi olikin häntä alettu kylässä nimittää "häräksi".

Mutta vaikka kuinka yritti ja teki uutterasti työtä, karkoittaakseen köyhyyden luotaan, ei se vaan onnistunut. Silloin kun tarvittiin miehiä silpomaan saksalaisia ja itävaltalaisia talonpoikia, otettiin Miron sotaväkeen. Ja paljon hän niitä silpoikin: kuulilla, pistimillä ja kiväärinperillä. Kun hänet osastoineen herätettiin keskellä yötä, puristi hän puolijäätäneet huulensa vihaisena yhteen ja rai-vostuneena sydämen pohjassa piilevästä katkeruudesta hyökkäsi hurjasti huutaen eteenpäin, vyöryi yhtenä kiemurana juoksuautoihin ja roikkui verisin kasvoin piikkilanka-aidoilla, jalkojaan sätkytellen. Säälittä ja armotta murskasi hän kiväärinperällä saksalaisten ja itävaltaisten sotilaitten päitä.

Minkätähden? — Sitä hän ei tiennyt, eikä ollut aikaa ajatella eikä keskustellakaan siitä. Ja sitäpaitsi ei ollut kenen kanssa keskustella. Joka suunnalla oli samanlaisia katkeroituneita talonpoikia kuin hänkin, eri kylistä yhteen koottuja. Joka puolelta kuului vain yksi ainoa, tympäseväksi käynyt sana:

— Vihollisia! He ovat vihollisiamme!

Jokaisen taistelun edellä paloivat ristikoille pystytettyjen kiväärien päissä ohuet kynttilät ja suitsutussavu kohosi ilmaan ohuina sinisinä kiehkuroina. Papin pulleat kädet kohottivat alaspainettujen päitten yli pientä, auringossa välkkyvää ristiinnaulitun kuvaa. Pelästynyt vapiseva sydän vetäytyi ikäänkuin kokoon sen alla. Pieni, tapettujen ruumiita siunaava ristiinnaulitun kuva painoi ikäänkuin raskas kivimöhkäle. Ajatukset sekaantuivat. Miron hyökkäsi uudelleen myrkyn huumaamana. Uudelleen hän karjui kuin petoeläin, tavoittaen saksalaisia ja itävaltalaisia sotilaita, uudelleen kävi nukkumaan likaisen, verisen sinel-
lin alle seuraavaan hälyytykseen saakka.

Neljäntenä sotavuotena, juuri vallankumouksen edellä hänet vietiin sairaalaan. Siellä maatessa alkoi hän ajatella asioita tarkemmin. Nyt hän havaitsi todelliset viholliset, jotka lähettivät hänet saksalaisia ja itävaltalaisia sotilaita vastaan. Kolmivuotisen sodan tuloksena oli hänellä mätänevä haava selässään ja messinkinen mitali "Urhoollisuudesta". Mitalia katsellessaan pudisti Miron katkerasti päätään:

—Eeh, olinpa minä aika hölmö! Mokokakin "urhoollinen!"

Kotimökki tervehti häntä ikkunat särjettyinä ja katto-räystäät alas pudonneina. Pihalla harhaili yhä sama, vanha hevoskaakki, alahuuli lerpallaan, ja tuvassa odotti sama vanha, kiusaava, hampaitaan irvistelevä köyhyys.

Miron ei vielä ennättänyt päästä edes alkuunkaan, kun vanhat leppymättömät viholliset ympäröivät hänet jälleen joka taholta. Rintaa alkoi jäytää katkera tyytymättömyys ja järjetön talonpoikainen ahneus, joka ei antanut elää rauhassa. Varakkaammat talonpojat ottivat

itselleen entisen kauppiaan parhaimmat maakappaleet, köyhien ja raajarikkojen oli tyydyttävä tähän ja kuljetta-va viimeisinä joukossa. Ja Miron tunsi, että hän oli ennen ollut pohjalla ja jää sinne edelleenkin. Yksin hän ei kykene saamaan itseään jaloilleen.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen saivat asiat uuden käänteen. Hänen naapurinsa Terenkov palasi sotavan-keudesta ja toi uusia, elähyttäviä aatteita mukanaan. He punnitsivat Mironin kanssa asioita joka puolelta ja alkoivat kerätä ympärilleen muitakin.

— Toverit, yksitellen emme me pitkällekkään pääse. Katsokaa, minkälaisia me olemme. Kuka kädettä, kuka jalatta. Ja jos on kädet, niin ei ole hevosta. Jos on he- vonen, niin ei ole rattaita. Eikö totta?

— Totta.

— Alottakaamme siis elämään kokonaan toisella ta- valla.

Ja silloin Terenkov lausui sanan, jota kukaan ei ollut koskaan ennen kuullut: Kommuuna.

Se sana vyöryi pitkin tietä kuin sadun lankakerä.

— Kommuunassa olemme kaikki samanarvoisia. Me emme ole kapitalisteja emmekä aio musertaa ketään. Sinä tuet minua ja minä tuen sinua. Ja niin mennään joukolla eteenpäin.

Miron oli koko asian alkuunpanevana voimana. Muu- tamat innokkaimmat alkoivat työskennellä yhdessä hänen kanssaan. Muille kyläläisille julistettiin kokouksessa:

— Riihikartanon tilalle me perustamme kommuunan. Joka tahtoo tulla mukaan, tehköön hyvin.

Kartashev lausui puolittain ivallisesti:

— Kutka "me"?

— Ne, jotka lähtevät mukaan, nouskoot ylös!

Miron, Bystrenkon Iivana, Suhojedovin Konrad, Salferov, Lisunkov ja Grishinin kaksi veljestä nousivat ylös.
— Me. Katso nyt, ellet ole ennen nähnyt.

III.

Taivas oli sininen ja ohuitten pilvenhattaroitten peitossa. Se tiesi kaunista päivää. Kun aamuaurinko kohosi riihen kattojen yläpuolelle, ajoi Miron kuormineen portista ulos maantielle. Puristaen lujasti pitkiä ohjaksia käsissään, ajoi hän kuormajonossa hänelle määrättyyn paikkaan. Iivana istui kärryissä, tuontuostakin hoputtaen pärskyvää valakkaansa. Hännänkin oli pannut solmuun, ikäänkuin oltaisiin häihin menossa. Taputteli puolilaihoja hevosiaan ja puheli: — Noo, noo . . . porvarit . . .

Ja naureskeli yhdessä Mironin kanssa.

Koko kuormajono lähti liikkeelle. Etupäässä ajoi Salferov laihalla kaakillaan, jonka perään oli valjastettu mahdollottoman suuret vanhanaikaiset matkavaunut. Eukot ja tytöt valkoisine liinoineen istuivat seuraavilla kärryillä. Viimeisinä ajoivat auroilla ja äkeillä kuormitetut kärryt, pitäen kauheata rätinää. Miehet kulkivat kummallakin puolen tietä kovaäänisesti keskustellen.

Kylässä naurettiin.

— Katso joutuin, kommunistit lähtivät!

Ja heidän jälkeensä huudettiin:

— Joko nyt lähditte viimeisen kerran? Uuteen valtakuntaanko?

— Mokomatkin hourupäät!

Ovtshinnikovan ukko katseli tupansa portailta joukkoa. Hän muistutti vanhaa lehmänsientä suurine karvalakkei-

neen. Ukko pyöritteli epätietoisena vanhaa, ravistunutta päätään:

— Mustalaisetko ne ajoivat ohi, vai mitä?

Miron oli levoton, aivankuin pikkupoika. Aurinko paistoi lämpimän ystävällisesti. Lämmittävien säteitten vaikutuksesta syntyi päässä yhä uusia ajatuksia. Edessä kuului yhteisellä työllä ja rakkaudella rakennettu uusi elämä, yhteisin voimin ja yhteiseksi hyväksi muokattu laaja, vapaa vainio. Miron katseli ympärilleen valoisin, hymyilevin katsein ja ajatteli:

— Kerrassaan suuremmoista!

IV.

Riihikartanon tila sijaitsi mäen harjalla. Vanhat, monivuotiset lehmukset ympäröivät sitä joka puolelta. Rinneet olivat koskemattoman kesannon peitossa, päättyen alhaalla viljapeltoihin. Alhaalla syvänteessä päilyi laaja viettorantainen järvi. Järveen johtavan vanhan puusillan vieressä makasi hyljätty vene, puolittain veden peitossa. Sen lähellä kellui vanha rikkoutunut kärryn pyörä ja vanha kallellaan oleva taikinapytty. Matala, aurinkoisella puolella sijaitseva kuusi-ikkunainen rakennus tuijotti tummanvihreitten peltojen keskellä häipyvään etäisyyteen. Tyhjältä ja autiolta tuntui talossa. Ummehtunut ilma tunkeutui nenään. Rappaus oli paikka paikoin tippunut seinistä, hämähäkit olivat kutoneet verkkojaan nurkkiin. Pehmeät, ommelluilla selkämyksillä varustetut tuolit seisovivat pyylevinä paikoillaan. Pölyn peittämä piano, jonka kansi oli avoinna, kuului himmeästi nurkassa. Miron kosketti näppäimiä. Epäselvät säveleet kaikuivat läpi huoneitten.

— Oho! Päästipä se äänen!

— Se on vihoissaan meille kun häiritsemme hänen rauhaansa.

— Vihoitelkoon vaan.

Bystrenka katseli ihmetellen kaakeliuuneja.

— Kylläpä ne elivät hienosti! Oikein herroiksi!

— Tämäkö nyt sitten on se Riihikartano? Kuhan eivät vaan herrat palaisi takaisin, kirotut?...

— Palaavat toisessa maailmassa...

Terenkos tarkasteli huoneita.

— Tässä pidämme kokouksia.

Koko joukolla lähtivät he pihalle, määrittivät rakennusten arvon ja jakoivat työt. Kuusi miestä lähti pellolle auroineen, naiset nostivat hämeenliepeet ylös ja alottivat puhdistuksen. Puoleenpäivään mennessä oli huoneet puhdistettu pölystä, lattiat pesty ja jällellejääneet huonekalut järjestetty paikoilleen. Konrad ja Lisukov häärivät kirveineen pihalla. Paraska, Konradin tytär, valmisteli ensimmäistä päivällistä Riihikartanon tilavassa keittiössä. Lisunkovan Sonja kantoi vettä kaivosta ja kuori perunoita.

Miron oli pellolla kyntämässä. Jokin nuori, siivekäs tunne täytti hänen rintansa, kohotti ikäänkuin ilmaan ja työnsi eteenpäin. Nähtyään kartanon piipusta nousevan savupilven, nykäisi hän iloisesti hevosia jotka kyntivät yhteistä peltoa:

Noo, noo... vedä, vedä...

Päivällistä syötiin pienellä järvelle päin viettävällä parvekkeella, yhteisen pöydän ääressä. Kolisteltiin lusiikoita ja laskettiin leikkiä.

— Terve Riihikartano!

— Terveydexemme!

Pöydästä noustuaan seiso i Miron kauan liikkumatto-

mana, katsellen metsänkielekkeitten leikkaamia laajoja vainioita. Sitten hän kääntyi tovereittensa puoleen, vilkaisi hymyileviin naisiin, katsahti Mihaleviin, joka oli työntänyt puujalkansa eteenpäin ja lausui sitten kiihtyneenä :

— Se tulee, toverit! Minä näen sen!

— Mikä?

— Uusi elämä. En voi sitä sanoin kuvata, se on liian vaikeata. On pidettävä siitä kiinni eikä päästettävä sitä käsistään.

Terenkov sanoi :

— Täytyy oppia, muuten ei kannata toimia. Täytyy sytyttää lyhty päähän. Ilman valoa emme me pitkällekään pääse.

Konrad ihmetteli :

— Kaikki on kuin unessa! En jaksa käsittää, että minä todellakin olen minä Paraskan kanssa.

Miron karisteli kiihtyneenä kurkkuaan, aikoen sanoa sanan, jota hän kuitenkin ei löytänyt. Hän heitti iloisen katseen läsnäoleviin, hymyili leveätä hymyään yhdessä auringon kanssa, joka myöskin hymyili uusille alokkaille keväiseltä siintävältä taivaanlaelta . . .

Talonpojan tarina Leninistä

Kaukana suurkaupunkien hälinästä sijaitsi laaja ujesti. Pinta-alaltaan oli se suurempi kuin monet pienet valtakunnat. Sen rajojen sisällä oli kultakaivoksia, hedelmällisiä mustamultaisia peltoja, rasvakeittimöitä, äärettömiä lammasmaumoja, joitten villa oli tervetullutta raaka-ainetta Orenburgin lukuisille villankehräämöille.

Sekalainen oli ujestin asujamisto: eri uskonlahkoihin ja eri yhteiskuntaluokkiin oli se jakaantunut. Tuhansia hehtaareja omistavien varakkaitten talonpoikien rinnalla asuivat köyhät "loiset", jotka eivät kyenneet edes mökkiä itselleen pystyttämään. Ja siellä täällä hajallaan kourallinen intelligenttiainesta: kymmenkunta lääkäriä, muutama opettaja, agronomi ja kirjastonhoitaja. Sanomalehdet ja suuren maailman uutiset tulivat Orenburgista, kulkivat nopeasti valtatievarrella oleviin kyliin sekä ujestin "pääkaupunkiin" ja häipyivät sinne. Kaupunki oli rakennettu puusta ja sen ikä laskettiin tulipalosta tulipaloon, jonka jälkeen se oli kokonaan uudestaan rakennettava. Kylät ja kauppalat olivat kymmenien ja satojen kilometrien päässä "kaupungista" ja Orenburgiin vievästä yksiraiteisesta rautatiestä, ja yhteyttä ylläpidettiin huonossa kunnossa olevien arojen ja harjujen poikki kulkevia kyläteitä pitkin.

Jokaisella kylällä, jokaisella uutistalolla oli oma uskonsa ja omat tapansa. Huokailtiin verotaakan alla eikä välitetty edes oman läänin asioista, puhumattakaan koko Venäjää käsittävistä kysymyksistä. Ministereistä ja tsareista ei säilynyt yhtään kertomusta eikä tarinaa, rintamal-

ta palaavat sotilaat, jotka niitä toivat tullessaan takaisin kotiin, unohtivat ne pian itsekin. Vaihtoivat ne toisiin, läheisempiin, oman kylän ja ujestin virkamiehiä koskeviin. Ja venäläis-saksalaiseen sotaan mobilisointi, vieläpä helmikuun vallankumouskin olivat ujestille yhtä arvoituksettomia asioita kuin taivaasta pudonnut kivi.

Ujestihallitus lähetti kylään puhujia ja agitaattoreita, mutta he eivät voineet kiertää kaikkia kyliä parhaana heinä- ja elonkorjuun aikana eikä talvella tuimain pakkasten vallitessa.

Ja vaikka vuodesta 1914 lähtien kylistä kaupunkiin raivatut uudet tiet olivat tulleet paljosta käyttämisestä tasanaisiksi ja leveiksi, — niin sittenkin kaupungissa kuullut sotapäälliköitten ja vallankumouksellisten toimihenkilöitten nimet unohtuivat pian maaseudun hiljaisuudessa. Volostissamme talonpojat sotkivat Rodsjankon ja Kerenskin nimet, ja naiset eivät välittäneet ollenkaan koko nimistä.

Mutta vuoden 1918 levottomana talvena bolshevikkien toimeenpanema vallankumous pani kuohumaan sekä kaupungin että ujestin. Ja tämän kuohunnan mukana tuli nimi "Lenin".

Tulija ei kulkenut ainoastaan valtateitä myöten. Se tunkeutui joka kylään, joka sokkeloon. Eikä koko ujestissa ollut ainoatakaan ihmistä joka olisi jäänyt välinpitämättömäksi tämän nimen kuullessaan.

Ja hänestä, kaukana olevasta olennosta alkoi tässä pimeässä ujestissa syntyä mitä erilaisimpia tarinoita. Varakkaitten talonpoikain keskuudessa syntyneet tarinat kuohuivat sellaista vihaa ja raivoa, jota osoitetaan ainoastaan mahtavaa ja voimakasta vastustajaa kohtaan. Uskovaiset kertoivat tarinoita, joissa Lenin sai antikristuksen nimen, toiset leimasivat hänet profeetta Jesajan ennustamaksi

kostajaksi. Maattomat "loiset", köyhät uudisasukkaat, talonpojat ja karjapaimenet loivat Leninistä kokonaisia saturunoelmia.

Kaikki tarinat olivat sisällöltään erilaisia, mutta kaikissa huokui sama mielenkiinto, sama palava uteliaisuus, joka toisinaan antoi tarinalle suorastaan taiteellisen leiman.

Näistä tarinoista on erikoisesti mieleenpainuva seuraava tarina. Kuulin sen kaupunkimatkallani. Vuoden 1918 kylmänä pakkastalvena oli talonpoika Nikita matkalla kaupunkiin uutisten hakuun ja otti minut matkaansa. Kylmä, poskipäitä nipistelevä tuuli pakoitti meidät jo ennen hämärän tuloa etsimään yömajaa. Nikitan tuttavien tuvassa, johon yövyimme, oli jo ennestään joukko samanlaisia matkamiehiä kuin mekin, myöskin matkalla kaupunkiin uutisia hakemaan, ollenkaan välittämättä myrskyn umpeen tuiskuttamasta 140 kilometrin tietäpaleesta. He istuskelivat penkeillä pöydän ääressä, pihisevän tekeittien ääressä ja tarkastelivat toinen toisiaan hymyilevin katsein. Vaihtoivat keskenään tavanmukaisia uutisia viljan hinnoista, tavarain puutteesta ja kertoivat hyvin varovaisesti uudesta järjestyksestä. Mutta kun katon rajassa riippuvan lampun valo alkoi tuvassa olijain hengityksestä käydä himmeäksi, alkoivat naisetkin ottaa osaa keskusteluun. Ja silloin kuivakasvoinen ja mustasilmäinen, harmaahiuksinen talonpoikaisnainen kertoi valveillaolijoille tarinan Leninistä. Miten Lenin tsaarin kanssa kansan jakoi.

— Tulipa kerran tsaari Nikolain luokse hänen kaikkein korkein kenraalinsa. "Niin ja niin, teidän keisarillinen korkeutenne, eräässä valtakunnassa, yhdeksän meren takana on ilmaantunut kaikki tiedot tietävät, kaikki taidot taitava mies. Tuntematon on hänelle arvoasema, ilman passia ja nimi hänellä on Lenin. Ja uhkaa tämä sama mies: tsaari

Nikolain kanssa sotimaan lähden, kaikki tsaarin sotilaat yhdellä sanalla puolelleni saan, ja kaikki kenraalit, päälliköt, jalosukuiset upseerit ja sinun, tsaari Nikolai, — kaikki hieron tomuksi ja tuuleen puhallan, sana sellainen on minulla.” Pelästyi tuosta tsaari Nikolai, jalkoja polki, käsiä taputteli, kovalla äänellä lausui: “Kirjottakaa nopeasti tuolle miehelle, arvo-asemaa tuntemattomalle, passittomalle, nimeltään Lenin. Älköön käykö kimppuuni sanansa voimalla, älköön hieroko tomuksi minua ja kenraalejani, päälliköitäni, jalosukuisia upseerejani, ja siitä hyvästä annan hänelle puolet valtakuntaani.” Tulivat silloin tsaarin luokse viisaat miehet, nopeaan, nopeaan teroitivat terävät kynänsä ja kirjottivat tuolle Leninille: “Niin ja niin, älä käy, Lenin, tsaari Nikolain kimppuun sanasi voimalla, vaan ota puolet Nikolain valtakunnasta itsellesi ilman riitaa, ilman taistelua.” Nopeaanko, joutuisaanko, mutta muutaman ajan kuluttua kirjeeseen lähetti vastauksen mies, arvo-asema tuntematon, ilman passia ja nimeltä Lenin. Ja kirjotti Lenin tsaari Nikolaille: “Niin ja niin, kirjotti, suostun ottamaan sinulta, tsaari Nikolai, puolet valtakunnastasi. Mutta ehdot asetan sinulle, miten jaon toimitamme. Ei läänittäin, ei ujestittain eikä volostittain. Näillä ehdoilla, jotka nyt kirjoitan, suostun jakamaan valtakuntasi enkä millään muulla tavalla. Ota sinä, tsaari Nikolai itsellesi kaikki valkopintaiset ja hienoihoiset: kenraalit, päälliköt, jalosukuiset upseerit kaikkine kunniamerkkeineen ja arvoineen, risteineen ja helyineen, jalosukuisine puolisoineen ja hienopintaisine lapsineen. Ota herrat tilanomistajat kaikkine rikkauksineen, silkki- ja samettivaatteineen, hopeisine ja kultaisine astioineen, puolisoineen ja lapsineen. Ota itsellesi kaikki kauppiaat kaikkine tavaroineen, arvottomine rikkauksineen, ja ottakoot

pankeista kaikki rahansa mukaansa. Ota itsellesi kaikki tehtailijat rahoineen ja koneineen, kaikkine tehdasomaisuuksineen, ja anna minulle kaikki karkeapintaiset, käsäkourat, talonpojat, sotilaat, tehdastyöläiset kaikkine säilyineen. Karjaa jätä siemeneksi, heinäpeltoa ja viljasarvoja kynnettäväksi.” Luki kirjeen tsaari Nikolai, hypähti iloissaan, taputteli kämmeniään mielihyvystä ja antoi käskyn kenraaleille, upseereille ja päälliköille: “Kirjottakaa heti paikalla tuolle Leninille minun täydellinen suostumukseni. Minkälainen hän tosiaankin lieneekään, kaikki tiedot tietävä, sanan salaisen omaava, koska ei välitä rikkauksistani, kauppiaitten tavaroista, tilanherrojen varastoista, vaan ottaa itselleen köyhän kansan ilman minkäänlaista korvausta. Mutta me löydämme rahalla uusia köyhiä, osan niistä teemme sotilaksi. Ja alamme taas elää rauhassa ja rikkaudessa.”

Taas tulivat tsaarin luokse viisaat miehet, nopeasti te-roittivat kynänsä ja kirjottivat tuolle Leninille tsaarin täydellisen suostumuksen. Mutta omista arveluistaan eivät maininneet sanaakaan, jotta hän ei peruuttaisi sanojaan eikä lähtisi sanansa voimalla tsaaria vastaan.

Vähänkö, paljonko kului aikaa; jonkun ajan perästä ajoi Lenin kaikessa hiljaisuudessa sotilaittensa, talonpoikiensa ja työmiestensä luo. Ja tsaari omine väkineen oli jo matkustanut kauemmaksi. Katselivat, tarkastelivat talonpojat, sotilaat ja työmiehet ja huomasivat, että heidän luokseen oli tullut tavallinen yksinkertainen mies, joka sanoi heille: “Terve, toverit!” Katseli ympärilleen, puristi kädestä ketä sattui ja julisti kovalla äänellä: “Minä jään teidän kanssanne varmaan asemaan, sillä nyt me olemme kaikki tovereita. Mutta teidän on toteltava minua, sillä

minä olen kaikki tiedot tietävä enkä opeta tovereitani pahaan.” Sotilaat vastasivat vanhaan totuttuun tapaan: “Juuri niin, tottelemme, toveri Lenin!” Työmiehet, jotka asuivat kaupungeissa ja olivat vähän viisaampia, eivät myöskään vastustaneet. Mutta talonpojat olivat peloillaan siitä, että hän laskuissaan oli erehtynyt. Hälisivät, mutisivat: “Miksi laskit käsistäsi rahat ja lukemattomat rikkaudet? Olisit jakanut ne meille, me olisimme talomme parantaneet.” Naurahti silloin Lenin, pyöritteli päätään ja sanan tällaisen lausui heille vastaukseksi: “Älkää mutisko, älkää syyttäkö, ottakaa maa ja karja ja hoitakaa talouttanne. Ja sitten näemme kuka oli oikeassa. Eivät olisi riittäneet rikkaudet teille kaikille, sillä teitä on monta tuhatta, mutta valkopintaisia, hienoihoisia muutamia satoja. Ja jotta ne voitaisiin tyyten hävittää koko maailmasta, niin sitä varten on minulla sana, mutta ei aivan täydellinen. Pieni osa vielä puuttuu. Mutta minulla on toinen sana, väkevä ja mahtava kaikille känsäkourille ja karkeapintaisille koko maailmassa. Kun sen lausun, eivät valkopintaiset missään löydä itselleen sotilaita eikä työmiehiä. Kaikki tulevat minun luokseni ja jättävät heidät. Ja koska he ovat ainoastaan tuhlaajia eikä tuottajia, niin eivät he jaksakaan elää maan päällä.”

Vähänpö, paljonko kului aikaa, mutta muutaman ajan perästä tapahtui niinkuin hän oli sanonut. Tuli lähetti Leninin luo ja toi hänelle kirjeen tsaari Nikolailta. Ja kirjoitti tsaari siinä kirjeessä näin: “Niin ja niin, Lenin, sinä petit minut. Otit itsellesi kaikki känsäkourat ja karkeapintaiset ja minulle jäit tuhlaajat eikä tuottajat. Kenraalini ja jalosukuiset upseerini ovat kuin seisovat hevoset ilman sotilaita. Syövät, juovat ja lihovat. Herrat tilanomistajat ovat varastonsa loppuun syöneet, vaatteet kirs-

tuista loppuun hieroneet, repineet ja paikkailleet. Kauppiat ovat kauppansa sulkeneet, sillä ilman talonpoikia eivät he voi kenellekään myydä vanhoja homehtuneita varastojaan. Tehtailijat ovat kaikki koneet särkeneet tai hävittäneet. Ei ole heillä tottumusta, kirjanoppineita ovat, mutta mutteria eivät kykene pitämään hyppysissään. Ja vieraitten maitten känsäkourat eivät meidän palvelukseemme tule, sinun puoleesi pyrkivät, salaisen sanasi luokse. Ja koska asiat ovat meillä niin huonosti, että kohta on pantava hampaat naulaan, niin sodan ovat sinua vastaan julistaneet minun kenraalini ja jalosukuiset upseerini, valloittaaksemme itsellemme takaisin kaikki karkeapintaiset ja känsäkourat.” Ja siitä on nyt sota syttynyt känsäkourain ja hienopintaisten välille. Mutta kauan eivät valkoiset jaksa pitää puoliaan, sillä kenraalit ja jalosukuiset upseerit ovat tottuneet vain kiroilemaan sotilaille, joukkoja sinne tänne siirtelemään, mutta itse he eivät sotimaan pysty, sillä kovin ovat heikkoja ja hienopintaisia. Ja kauan eivät he enää maan päällä säily . . .”

Tämä oli ensimmäinen tarina Leninistä, jonka kuulin kaukaisessa ujestissa. Tällaisissa tarinoissa Lenin jäi lähtemättömästi talonpoikain sydämiin. Talonpoika sepittää tarinoita ainoastaan siitä, mikä on lähtemättömästi painunut hänen mieleensä ja johon hän uskoo. Ja uskon Leniniin on hän säilyttänyt. Paljon vielä sepitetään uusia tarinoita Leninistä, mutta paljon myöskin totta. Ja tällaisissa tarinoissa Leninin nimi kulkee yhä uusiin sopukoihin, pitkien taipaleitten taa, painuen syvälle yhä uusiin ja uusiin sydämiin. Ja se, jonka elämäntyö historiankirjoittajankin kuvaamana kuulostaa melkein tarulta, säilyy taiteellisena ja valoisana kuvana jälkipolville talonpoikain tarinoissa,

106

joissa totuus vaihtelee satumaisen mielikuvituksen kanssa
ja kaikki yhdessä muodostavat järkähtämättömän totuuden ...

Sisältää:

I.

	Sivu
1. <i>Kavaltaja</i> , kirj. Mihail Kosakov.....	5
2. <i>Susia</i> , kirj. Feodor Gladkov.....	15
3. <i>Sirkus Beppo Ko.</i> , kirj. G. Gaidovsky.....	49
4. <i>Agitaattori</i> , kirj. Anton Amnuel.....	57
5. <i>Kuoleman silta</i> , katkelma romaanista "Rautavyöry", kirj. A. Serafimovitsh	69

II.

6. <i>Kiittämättömyys on maailman palkka</i> , kirj. V. Pavlov.....	75
7. <i>Tutkinnolla</i> , kirj. Valentin Kataev.....	79
8. <i>Keskuksen kandidaatti</i> , kirj. V. Pavlov.....	83

III.

9. <i>Toisin kuin ennen</i> , kirj. Aleksander Neverov.....	89
10. <i>Talonpojan tarina Leninistä</i> , kirj. L. Seifullina.....	99

Amerikan Suomalaisen Sosialistisen
Kustannusliiton

Tieteellinen Sarjakirjasto

1. KOMMUNISTINEN MANIFESTI.
2. NAPOLEON III:N VALLAN-
KAAPPAUS.
3. TYÖN HISTORIA.
4. MAAILMAN TALOUDELLINEN
TYÖVÄENLIKE.
5. LENIN JA LENINISMI.
6. SAKSAN KUMOUSTAISTELUT.
7. TALOUSMAANTIEDE.

Kaikki sidottu siistiin vaatekansiin.
Hinta 75c kpl.

TYÖMIES,
Box 553,
Superior, Wis.

ETEENPÄIN,
54 Belmont St.,
Worcester, Mass.

TOVERI,
Box 99,
Astoria, Oregon.

VAPAAUS,
Box 69,
Sudbury, Ont.

A. S. KUSTANNUSLIITTO.

Sementti

Kirjottanut Gladskov.

Sidottuna \$1.75;

Nidottuna \$1.25

Kaksi Taktikkaa

Kirjottanut N. Lenin.

Nidottuna 50c.

Lenin ja Leninismi

Kirjottanut J. Stalin.

Sidottuna 75c.

Suomen Luokkasota

Korukansissa \$2.50.